

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI**

**GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI “UMUDUN
KANADINDA – ON THE WINGS OF HOPE” FİLMİNDE ANLATI YAPISI
AÇISINDAN ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMEL GÖZETLİK

DANIŞMAN: DOÇ. DR. YAVUZ KÜÇÜKALKAN

**YALOVA
EKİM 2024**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI

GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI “UMUDUN
KANADINDA – ON THE WINGS OF HOPE” FİLMİNDE ANLATI YAPISI AÇISINDAN
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMEL GÖZETLİK
218222005

DANIŞMAN: DOÇ. DR. YAVUZ KÜÇÜKALKAN

YALOVA
EKİM 2024

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI “UMUDUN KANADINDA – ON THE WINGS OF HOPE” FİLMİNDE ANLATI YAPISI AÇISINDAN ANALİZİ” başlıklı bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

Emel GÖZETLİK

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren sayın danışman hocam Doç. Dr. Yavuz KÜÇÜKALKAN'a teşekkür ederim. Her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için eşim ve aileme teşekkür ederim.

Ekim – 2024

Emel GÖZETLİK

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL, KURAMSAL ÇERÇEVE AÇISINDAN GÖÇ, MÜLTECİ OLGUSU VE ULUSLARARASI GÖÇ	3
2.1. Göç Kavramı ve Tanımları	3
2.2. Göç Kuramları	5
2.2.1. Ravenstein ve göç kuramı.....	5
2.2.2. Kesişen fırsatlar kuramı	7
2.2.3. İtme- çekme kuramı	8
2.2.4. Merkez- çevre kuramı.....	8
2.2.5. İlişkiler ağı kuramı.....	9
2.3. Göçün Tarihsel Gelişimi.....	9
2.4. Göçe Neden Olan Faktörler.....	11
2.5. Göç Çeşitleri	11
2.5.1. İç göçler- dış göçler	11
2.5.2. Zorunlu göçler- gönüllü göçler	12
2.5.3. Geçici göçler- kalıcı göçler	12
2.6. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Mülteci Terimi	13
2.6.1. Mülteci terimi	14
2.6.2. Göç olgusu içinde mülteci göçü.....	14
2.7. Türkiye’de Mültecilik.....	16
2.8. Uluslararası Göç Olgusu ve Gelişimi	17
2.8.1. Uluslararası göç kavramı	17
2.8.2. Uluslararası göçün tarihsel süreci	17
2.8.3. Uluslararası göç hareketleri ve temel nedenleri.....	18
2.9. Uluslararası Göç ve Dünyada Göç Hareketleri	19
2.9.1. Türkiye’ye yönelik uluslararası göç hareketleri ve nedenleri.....	19
3. SİNEMA, BELGESEL, TÜRK BELGESEL SİNEMASI VE GÖÇ OLGUSU	23
3.1. Sinema	23

3.2. Belgesel Sinema	23
3.2.1. Belgesel sinemanın tarihçesi.....	24
3.2.2. Belgesel sinemanın ilkeleri.....	26
3.2.3. Belgesel sinemanın içerik açısından türleri	26
3.3. Türkiye’de Belgesel Sinema.....	27
3.4. Belgesel Sinemada Anlatı Kavramı.....	28
3.4.1. Belgesel anlatısı, anlatının işlevleri ve unsurları	28
3.5. Türkiye’de Belgesel Anlatısı	34
3.6. Türk Belgesel Sinemasında Göç Olgusu	35
3.6.1. Türk belgesel göçün türlerine göre yapımlar	36
4. GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI ‘UMUDUN KANADINDA’ FİLMİNDE ANLATI YAPISI AÇISINDAN ANALİZİ	39
4.1. Umudun Kanadında Belgesel Filmi ve Künyesi	39
4.2. Belgesel Filminin Konusu	39
4.3. Belgesel Filminin Karakterleri	40
4.3.1. Aisha Azya ve Masood Azya.....	40
4.3.2. Nahro Hadi.....	43
4.3.3. Bejan Taha	44
4.3.4. Mehmet Altay	45
4.4. Belgesel Filminin Geçtiği Mekanlar ve Göç Olgusuna İten Nedenler	47
4.4.1. IŞID İşgalinin Tehditleri ve Güvenlik Sorunları	47
4.4.2. Yaşam Koşullarının Kötüleşmesi	48
4.4.3. İnsan Hakları İhlalleri ve Baskı	49
4.4.4. Güvenli ve İnsanca Bir Yaşam Arayışı.....	49
4.4.5. Sınır Muhafızlarının Müdahaleleri	52
4.4.6. Uzun Bekleyişler.....	52
4.4.7. Schengen Bölgesine Geçiş Zorlukları.....	52
4.4.8. Yakalanma Korkusu	53
4.4.9. Güvenlik Riskleri.....	53
4.5. Umudun Kanadında Filminin Belgesel Anlatı Yapısı Açısından Analizi.....	55
4.5.1. Tematik derinlik ve odak noktaları	55
4.5.2. Anlatım tarzı ve yöntemler	56
4.5.3. Görsel ve işitsel unsurlar.....	56
4.5.4. Kurgusal unsurlar.....	57
4.5.5. Karakterler/oyuncular	57

4.6. Umudun Kanadında Belgeselinin Anlatı Yapısının Belgesel Sinemaya Uygunluğu...	58
4.6.1. Gerçeklik ve objektif yaklaşım	58
4.6.2. Gözlem ve doğal sahneler	58
4.6.3. Röportajlar ve anlatıcı ses	58
4.6.4. Tematik derinlik ve insan hikayeleri	58
4.6.5. Yönetmenin bakış açısı ve empati	58
4.6.6. Görsel ve işitsel unsurların kullanımı	58
4.6.7. İzleyici ile etkileşim.....	59
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	60
5.1. Öneriler.....	62
KAYNAKLAR.....	65
ÖZGEÇMİŞ	69

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

KISALTMALAR

IOM : Uluslararası Göç Örgütü

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Filmden kareler	39
----------------------------------	----

GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI “UMUDUN KANADINDA – ON THE WINGS OF HOPE” FİLMİNDE ANLATI YAPISI AÇISINDAN ANALİZİ

ÖZET

Tarihin en eski dönemlerinden bu yana insanların isteyerek ya da ekonomik, sosyolojik, politik nedenlere bağlı olarak yaşadıkları ülkeden başka ülkelere gitmesiyle gerçekleşen göç olgusu mülteci ve göçmen sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Sosyal değişimi kaçınılmaz kılan göç, karşılaştıkları tehdit unsurlarından kaçarak başka ülkelere sığınma talebiyle giden mülteci sorunlarıyla da dünya gündeminde güncelliğini koruyan bir sorun olarak yer almaktadır. Birçok ülkenin kendi kontrollerinde sığınma vermeyi planladıkları mültecilerin sorunlarının ele alındığı bu çalışma bilim ve sanatın bir arada olduğu Türk yapımı belgesel sinemalardan yola çıkarak göç olgusu ve mülteci sorunlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Dünyanın en fazla göçmen barından ülkelerinden birisi olarak Türkiye'nin konuya ilişkin tutum ve davranışları, göç ve buna bağlı olarak da ortaya çıkan göçmen ve mülteci sorunları bu belgeseller üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmada yöntem olarak söylem analizi ve betimleyici analiz türlerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Sinema, Türk belgesellerinde mülteciler

AN INVESTIGATION OF THE MIGRATION PHENOMENON AND THE REFUGEE PROBLEM IN THE CONTEXT OF TURKISH-MADE DOCUMENTARIES ON REFUGEES AND MIGRATION

ABSTRACT

The phenomenon of migration, which has occurred since the earliest periods of history when people go to other countries from the country they live in voluntarily or due to economic, sociological or political reasons, has brought with its refugee and immigrant problems. Migration, which makes social change inevitable, is a problem that remains current on the world agenda, with the problems of refugees escaping from the threats they face and seeking asylum in other countries. This study, which deals with the problems of refugees to whom many countries plan to grant asylum under their control, aims to examine the phenomenon of migration and refugee problems, based on Turkish-made documentary films that combine science and art. As one of the countries with the highest number of immigrants in the world, Turkey's attitudes and behaviors regarding the issue, migration and the resulting immigrant and refugee problems have been tried to be evaluated through these documentaries. In this context, discourse analysis and descriptive analysis types were used as methods in the study.

Keywords: Migration, Refugees, Documentary cinema, Refugees in turkish documentaries.

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ivme kazanan ve bir sanat dalı olarak kabul edilen sinemanın göç olgusu ve buna bağlı ortaya çıkan sorunlarla yakından ilgisi vardır. Öyle ki bu ilişki temsili bir ilişkiden öte çok boyutlu karşılıklı etkileşime dayalı bir ilişkidir.

Fransızlar tarafından gezi filmi karşılığında kullanılan belgesel filmler, sinemanın bir alt türü olarak oluşmuşlardır. Belgesel filmleri en önemli ayırt edici özellikleri konusunun gerçekliğe dayanması ve anlatının objektif olarak yapılmaya çalışılmasıdır. Kurgusal olmayan kurmacadan uzak bu filmlerde kahramanlar gerçek kişilerdir ve anlatılan olaylar bu kahramanların başından geçen hikayelerden oluşmaktadır. Zaman ve mekanın da gerçekliği söz konusudur. Belgesel film yapımcıları için önemli olan gerçeğin seyirciye taşınması ve “oradaydı” duygusunun izleyiciye aktarılmasıdır. Dolayısıyla toplumsal hayatta yer edinen sorunlar belgesel filmlerin temel malzemesidir (Susam, 2013).

Belgesel filmler, seyirciyi eğlendirme amacı gütmeyen tam tersine mevcut düşünme biçiminin sorgulanmasını sağlayarak izleyicide, yeniden düşünme ve bildiklerini tekrar sorgulamanın önünü açmaktadır. Bilimsel verilerle desteklenen belgesel sinemalar, seyircilerin mevcut önyargılarını kırarak yeniden düşüncelerini sağlayan ve onlara yeni bakış açıları sunan bir türdür (Nichols, 2017, s. 21). Belgesel filmler, olumlu değişiklikler yaratma ve farkındalık oluşturma gücüne sahiptir (Tobias, 2007). Bu nedenle bir belgesel film, bu değişimi ve farkındalığı yaratacak kadar etkili bir yapım olmalıdır.

Bu çalışma, ülkelerindeki iç savaştan kaçan Suriyeli mültecilerin Türkiye’de mülteci olmalarına bağlı gelişen problemlerini konu alan “Umudun Kanadında” belgesel filmini belgesel anlatı yapısı açısından analiz etmektedir. Bu nedenle çalışmanın ana teması belgesel filmdeki gerçekliğin belgesel anlatı temasıyla ne kadar paralel gittiği ve seyirciye bu doğrultuda nasıl yansıdığını ortaya koymaktır.

Belgeseldeki anlatı yapısı, belgeselin içeriğini belirleyen ve görüntü, ışık, montaj ve kurgu gibi birçok unsuru düzenleyen temel bir yapıdır. Bu nedenle görsel bir doküman niteliği taşıyan filmin analizinde yöntem olarak doküman ve betimleme analizi kullanılacaktır.

Umudun kanadında belgesel filmi incelenirken sahnelerin nasıl sıralandığı, arka plan tercihleri, kurgu kullanımı, diyaloglar, müzik, dış ses ve ses efektlerinin nasıl kullanıldığı, karakterler, sahne düzenleri, yönetmenin anlatım tarzı ve filmin duygu aktarımını nasıl sağladığı konularına bakılacaktır.

Tüm bu unsurlar dikkate alındığında analiz edilecek belgesel filmin parametrelerini, görüntü tasarımı, film bilgileri ve konusu, ses ve müzik, kurgu, mekan kullanımı ve röportaj kullanımı oluşturmaktadır. Belgesele ilişkin analizler bu parametreler öncülüğünde yapılarak kategorize edilecektir.

2. KAVRAMSAL, KURAMSAL ÇERÇEVE AÇISINDAN GÖÇ, MÜLTECİ OLGUSU VE ULUSLARARASI GÖÇ

2.1. Göç Kavramı ve Tanımları

Tarih boyunca insanlar bazen bireysel bazen de gruplar halinde daha yaşanabilir bir hayat sürdürebilmek adına sürekli göç etmişlerdir. İnsanlığın varoluşuyla eş değer olan göç olgusunun sosyoloji sözlüğündeki tanımına bakıldığında Marshall'ın (1999) "bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içerir" şeklindeki tanımlamasıyla karşılaşılmaktadır (Marshall; 1999: 685). "Göç" kavramını farklı birçok anlamlara gelecek şekilde tanımlayan Eraldemir'e (2013;4) göre göç, genel olarak bir yerden başka bir yere taşınma amacıyla gerçekleştirilen bir harekettir. Süresine bağlı olarak kısa, uzun, geçici ya da yerleşik olarak yer değiştirme diye de tanımlanabilecek göç kavramı sadece coğrafik bir yer değiştirme değil, aynı zamanda içerisinde nüfus hareketlerini de içinde barındıran bir kavramdır. Nedeni her ne olursa olsun bir yer değiştirme hareketi olarak göçün temelinde canlılar, bireyler vardır (Akan- Arslan,2008:3).

Geçmişten günümüze daha çok ekonomik nedenlerle gerçekleşen göçler, ekolojik değişimler ya da devlet otoritesi sonucunda meydana gelen yer değiştirmeler, sürgünler, savaşlar sebebiyle ortaya çıkmıştır (Duru, 2014: 14). Göçü zorunlu hale getiren nedenlere bağlı olarak açıklamaya çalışan başka bir tanımda ise Çiçekli, (2005) bireylerin yaşadıkları mekandaki değişen koşullar veya ihtiyaçlarını karşılarken karşılaştıkları zorluklar nedeniyle gerçekleşen yer değiştirme hareketi olarak tanımlamıştır. Göç kavramı başka bir tanımda ise insanların içinde bulundukları toplumdan, sahip oldukları alışkanlıklardan, uzun süre yaşadıkları topraklardan ve toplumsal yapının birçok özelliğinden vazgeçerek farklı bir coğrafyaya göç etmeleri şeklinde açıklanmıştır (Akıncı ve diğerleri, 2015: 61). Yalçın'a (2004:13) göre ise göç, siyasi, ekonomik, kişisel veya ekolojik nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan süresi değişebilen, geriye dönüş veya sürekli yerleşme amacıyla toplumsal, coğrafik ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi göç, sadece göç edenleri değil aynı zamanda göç edilen yerleri de değişime uğratacak önemli bir yer değiştirme hareketidir. Dolayısıyla göç olgusu göç edenleri değiştirdiği kadar göç edilen yerleri de değiştirmektedir (Karpas, 2013;82). Öyle ki belirli bir uzaklık ve sürekliliği içeren bu yer değiştirme, kendi içinde bir aktarım sürecini de barındırmaktadır. Bu nitelikten hareket eden Faist (2003;41-42) göçü uzamsal hareket, bir mekandan diğerine, bir toplumsal veya siyasal birimden diğerine doğru bir aktarım diye açıklamıştır. Dolayısıyla konuyla ilgili çalışmalarında Tekeli'nin (2008, s.173-174)

belirttiği üzere göç değişik uyum sorunlarına da neden olmaktadır. Göç eden topluluklar bir süre sonra kendilerini zorunlu bir değişimin içerisinde bulmaktadırlar. Bu nedenle göç eden topluluğun hem nüfus yapısında hem de temel yapısında değişiklikler oluşmaktadır (Castles and Miller, 2008: 55). İnsanlık tarihini etkileyen göçler politik, ekonomik, sosyal, kültür, dil, din gibi alanlarda ortaya çıkardıkları olumlu ya da olumsuz sonuçlarıyla toplumların gelişimlerini etkileyen önemli değişkenler arasında yerini almaktadır. Toplumsal değişkenliği olan bu hareketlilikler aynı zamanda toplum dahilinde çözümü zor sorunlara ve aşınmalara da sebebiyet verebilmektedir. Göçün temel unsurları zaman içerisinde değişip farklılaşsa dahi ortaya çıkardığı sonuçlar ve etkiler ile büyük değişimlere sebep olmaktadır (Belli, 2020). Farklı uygarlık ve kültürlerin gelişmesini ve zenginleşmesini sağlayan göç olgusu, özellikle globalleşme süreci dahilinde, dünyanın çeşitli bölgelerindeki toplulukları, ekonomileri ve kültürleri bütünleştirerek birbirine bağlı hale getirmiştir. (GCIM, 2005: 1–5)

Yer değiştirme temeline dayalı, birçok kavramla ilişkili ve çok yönlü bir kavram olan göç olgusu, birbirlerinden farklı bilim dallarındaki araştırmacılar tarafından da farklı şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin; coğrafya disiplinine yönelik çalışmalar gerçekleştirenler göçü, zaman ve mekân açısından açıklarken, sosyologlar göç hareketliliğinin ortaya çıkardığı sonuçlara yönelmişler, ekonomistler ise göçün ekonomik etkileri üzerinden hareketle göç olgusunu açıklamaya çalışmışlardır (Sinha ve Ataullah, 1987: 5). Literatürde pek çok tanımı bulunan göç olgusu, Türk Dil Kurumu tarafından toplumsal, ekonomik ve siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden başka bir ülkeye taşınma, gitme işi, hicret, muhaceret olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Ana Britannica Ansiklopedisinde ise göç, bireyin yeni koşullara daha iyi adapte olmak veya ekonomik, doğal, siyasi vb. zorunluluklar nedeniyle yaşadığı topluluğu değiştirmesi olarak açıklanmaktadır (Erkmen, 1994;414). The Cambridge Dictionary of Sociology ise göçü şu şekilde tanımlamaktadır; Daimi ikametgahta, genellikle bir yıl veya daha uzun süren bir değişim olarak göç, siyasi bir sınırı geçen coğrafi bir hareketi içerir (Turner, 2006: 405). Kendi içinde zaman, mekan ve nedensellik gibi farklı boyutları barındıran bir olgu olarak göç, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanan Göç Terimleri Sözlüğü’nde göç olgusu, “bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesidir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlar ile hareket eden kişilerin göçü de dâhildir” şeklinde açıklanmıştır (IOM, 2004).

Araştırmacı yazar Kearney, (1996: 374) göç olgusunu, nüfusun belirli bir coğrafya üzerinde yer değiştirmesi olarak tanımlarken, İçduygu (1998: 215) göçü, coğrafi mekân değiştirme sürecinin kültürel, toplumsal, siyasal ve ekonomik, boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda göç süreci, insanların yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel ortamdan ayrılarak farklı bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi olarak tanımlanmıştır (Durugönül, 1997: 95). Temeli yer değiştirme esasına dayanan göç olgusunu Lee (1996: 16) nüfusun, yarı kalıcı veya kalıcı olarak mekan değiştirmesi olarak ifade etmiştir. Özer (2004: 11) ise göçün ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinden hareket ederek göç kavramını, coğrafi, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik sonuçlar doğuran nüfus hareketi olarak tanımlamıştır. Adıgüzel (2016:1-3) ise göçü, insanların bireysel ya da toplu olarak, gönüllü ya da zorunlu olarak yaşadıkları yerin sınırlarından ayrılarak başka bölgelere yönelmeleri olarak açıklamıştır. Farklı bakış açılarıyla göç olgusunu işleyen pek çok bilim insanının farklı tanımları olsa da tüm tanımların içerisinde dikkat çeken iki ortak özellik mevcuttur. İlgili özellikler ise yer değiştirme ve nüfus hareketidir. Dolayısıyla bu iki ortak özelliğin önderliğinde Yalçın'ın göç kavramıyla ilgili tanımına ulaşmak mümkündür. Yalçın'a (2004: 13) göre göç, siyasi ekonomik, ekolojik veya kişisel nedenlerle bir yerden başka bir yere yapılan geri dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden, kısa, orta veya uzun vadeli bir hareket olarak addedilmiştir. Farklı sebeplerle tarihin her döneminde araştırma ve tartışma konusu olan göç olgusu, özellikle 19. yüzyılda sanayi kapitalizmin gelişmesi, tarım alanında yaşanan krizler ve 21. yüzyılda hızla gelişen ve değişen teknolojik gelişmelere paralel olarak artan küreselleşme hızının da etkisi ile birlikte göç hareketleri de yeni bir sürece evrilmiştir. (Aleshkovski, 2017; Mills, 2009).

2.2. Göç Kuramları

2.2.1. Ravenstein ve göç kuramı

Ernst George Ravensteini'n 1885 yılında göçün sonuçlarını ve nedenlerini coğrafi ve sosyo-kültürel olarak incelediği Göç Kanunları (The Laws of Migration) adlı çalışma, göç konusunda yapılmış ilk akademik çalışma olarak kabul edilmesinin yanı sıra göçün istatistiksel kurallarını ortaya koyarak, göçü sistematize eden ilk teori olma özelliğini taşımaktadır. Göç olgusunun genel nedenlerini ve kanunlarını bulup açıklamaya çalışan Ravenstein, ilgili çalışmasıyla göç konusunda araştırma yapan ilk bilim insanı olarak da literatür dahilinde yerini almıştır (Yalçın, 2004:22).

Göç konusunu endüstrileşme ve kentleşme gibi olgular üzerinden açıklamaya çalışan Ravenstein'in çalışması, her ne kadar güçlü analizlerden ve derin incelemelerden uzak da olsa

20. yüzyılda yapılan çalışmalara temel teşkil etmiş ve aynı zamanda da önemli bir kaynak olarak görülmüştür. 19. yüzyılın sonlarında Avrupa’da ortaya çıkan sanayileşmeyle birlikte artan iş fırsatları ve gelişen ulaşım ağları insanların yaşadıkları yerleri bırakıp başka topraklara göç etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla da sayısız insan, refah düzeyi daha yüksek olan Avrupa coğrafyasına ve dahi Kuzey Amerika başta olmak üzere, dünya üzerinde farklı ülkelere göç etmiştir.

19. yüzyılın sonundaki gelişmeleri dikkate alarak çalışan Ravenstein, Göç Kanunları Çalışmasını (The Laws of Migration) 1871-1881 yılları arasında yapılan İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinden elde ettiği bilgiler ışığında yedi göç kanunu belirlemiştir (Çağlayan, 2006: 68; Yalçın, 2004:22).

Yalçın (2004:22-25) tarafından Ravenstein’in ilgili yedi göç kanunu ise şu şekilde sıralanmaktadır:

Göç ve Mesafe: Mülteciler tarafından gerçekleştirilen, mesafenin uzun olmadığı, sanayileşmenin olduğu ve refah düzeyi yüksek yakın yerlere yaptıkları, temelde de istihdam amacı gözetilen göçlerdir.

Göç ve Basamakları: Sanayinin ve ticaretin geliştiği yerde ekonomi de gelişeceğinden dolayı ilgili yerler, yakın çevrelerden göç almaya başlayacaktır. Çevreden merkeze doğru başlayan göçler ile azalan kırsal kesimdeki nüfus, yeni göçlerin yerleşmesiyle dengelenecektir. Zamanla, şehrin ekonomik ve sosyal avantajlarının fark edilmesiyle o bölgeye göçün yayılma hızı artacak ve etkileri daha derinden hissedilecektir (Yalçın, 2004:24-25).

Yayılma ve Emme Süreci: İnsanların göç etme isteklerinde tek amacın yer değiştirme olmadığını belirten Ravenstein, göç ile birlikte asıl amacın göç edilen yerlerde ekonomik ve ticari gelirlerden de yararlanmak olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla göç tek başına amaç olma özelliğinden de çıkmaktadır. Endüstrileşmiş bölgelerde sanayiye paralel olarak ortaya çıkan iş gücü açığı göç edimi ile kapatılmaktadır (Yalçın, 2004:24-25). Ravenstein’e göre, ilgili göç hareketleri aracılığıyla hem yayılma hem de emme süreçlerinin ihtiyaçları karşılıklı olarak karşılanmaktadır.

Göç Zincirleri: Göçü bir zincire benzeten Ravenstein, her göç dalgasının kendi içerisinde zincirleme ve ardı ardına gelişen bir süreç olduğunu belirtmiştir (Yalçın, 2004: 24-25). Bu nedenle, her bir göç hareketi başka bir göç hareketinin tetikleyicisi konumuna geçmektedir. Dolayısıyla göç alan coğrafi bölgeler de zamanla ve şartların değişimi ile birlikte, göç vermeye başlamaktadır.

Doğrudan ve Basamaksız Göç: Ravenstein'nın ilgili yasası ilk dört yasasından farklılıklar arz etmektedir. Daha uzun mesafelere yapılan basamaksız ve zincirleme olmayan göçleri ifade etmektedir. Söz konusu göç hareketinde göçmenler, daha uzak mesafedeki ticaret ve endüstri yönünden gelişmiş merkezlere yerleşmek amacıyla doğrudan göç etmektedirler (Yalçın, 2004: 24- 25).

Kır ve Kent Yerleşimcilerinin Göç Etme Eğilimi: Ravenstein'e göre, şehirde yaşayanlar kırsal kesimde yaşayanlara oranla daha az göç etme eğilimini taşımaktadırlar. Kırsal kesimin şehir merkezlerine yaptığı göçler, burada yaşayan yerleşikleri pek fazla etkilememektedir. Ancak, kırsal kesimlerin yaptıkları bu göç hareketleri, farklı göç dalgaları ve basamaklarının oluşmasına neden olmaktadır.

Kadın ve Erkek Farkı: Ravenstein'in son göç kanunu cinsiyet farkına göre göç etme eğilimini konu etmektedir. Mesafeye göre göç etme eğiliminin kadın ve erkeklerde farklılık gösterdiği bu yasaya göre kadınlar, daha kısa mesafeli iç göçlere erkeklere göre daha eğilimlidir. Erkekler ise kıtalararası ve daha uzak mesafeli göç süreçlerini tercih etmektedirler (Yalçın, 2004: 25).

2.2.2. Kesişen fırsatlar kuramı

Stouffer'ın 1940 yılında göç nedenlerini incelediği "Kesişen Fırsatlar" kuramı, göçün tercih edilen yer ve mesafesinin imkan ve fırsatların yoğunluğuyla doğru orantılı olduğunu ortaya koymuştur. (Tavas, 2015: 326).

Göçün matematiksel işlemler ile ifade edilmeye çalışıldığı ilgili kuramda ön plana çıkan üç unsur vardır: Göç edilecek yerdeki imkânlar, göç edilecek yerin uzaklığı ve bu imkânların sayısal olarak ne kadar fazla olduğudur.

Ancak Stouffer'ın kuramında, “uzaklık” diğer faktörlere kıyasla daha büyük bir öneme sahiptir ve detaylıca analiz edilmiştir. Stouffer'a göre, göçle ilgili araştırmalarda çekim etkisi üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Göç edilecek yer ile çekim noktası arasındaki mesafe, analizlerde dikkate alınmalı ve bu mesafe göç hareketlerinin dinamiklerini anlamak için önemli bir ölçüt olmalıdır (Bulak, 2015; 29).

Bir yerdeki iş fırsatlarını ve bu fırsatların çekim noktasını işleyiş biçimi olarak kabul eden bu kuram, daha çok ekonomik temelli yapılan göçleri kapsamaktadır. Bu kuramda, göçün büyüklüğünü belirleyen etkenler ise iş fırsatlarının sayısal olarak çokluğu ve bu işleri talep eden yerleşik işçilerin sayısıdır.

2.2.3. İtme- çekme kuramı

Esin kaynağını Ravenstein'nin göç kanunlarından alan (Özyakışır, 2012;45) itme-çekme kuramı, Everett Lee tarafından 1966 yılında “Göç Teorisi (A Theory of Migration)” isimli makale ile temellendirilmiştir. Lee, geliştirdiği kuramda itici-çekici faktörlerin göç etme kararında önemli olduğunu belirtmiş ve göç olgusunu, ikamet edilen bölge veya coğrafyadan kalıcı veya kalıcı olmayan şekilde yer değiştirme olarak tanımlamıştır. Lee, iç göç veya dış göç olguları arasında herhangi belirgin bir fark görmediğini, göç edenlerin gönüllü veya gönülsüz (zorunlu) olmaları konusunda da bir kısıtlama olmayacağını ifade etmektedir (Lee, 1966: 49).

Lee'e göre, hem yaşanan hem de göç edilmesi düşünülen yerlerde itici ve çekici faktörler mevcuttur. Bu nedenle Lee, yaptığı çalışmalarda göç etme kararını ve göç sürecini dört temel faktör üzerinden değerlendirmiş, kuramının temel bileşenlerini ve işleyişini de bu faktörler üzerinden oluşturmuştur (Yalçın, 2004:30-31). Bahsi geçen faktörler ise:

1. Menşe/Köken Ülke ile İlgili Faktörler
2. Varılan/Gidilen Yer ile İlgili Faktörler
3. Sürece Müdahil Olan Engeller
4. Kişisel Faktörler

Belirtilen bu dört faktör itme ve çekme kuramının temel bileşenlerini ve işleyişini ortaya koymaktadır. Lee, yapmış olduğu analizlerde göç etme kararını ve göç sürecini bu dört temel faktör üzerinden değerlendirmiştir (Lee, 1996:48-50).

2.2.4. Merkez- çevre kuramı

En önemli isimleri Samir Amin, Immanuel Wallerstein ve Andre Gunder Frank olan bu kuram, çok yaygın olarak kullanılan göç kuramlarından birisini oluşturmaktadır. Kurama göre dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu iki merkez arasında ise ekonomik temelli bir bağımlılık ilişkisi vardır. Kurama göre göç orantısızlığa neden olmaktadır. Çünkü gelişmemiş yerlerdeki insanlar işgücü kaynakları gelişmiş bölgelere göç etmekte, göç veren yerler ise bu durumdan sosyo-ekonomik açıdan olumsuz etkilenmektedir (Akt: Eraldemir, 2013:7). Bu kuramda en önemli nokta, çevre ülkeler olarak adlandırılan gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerin kapitalizmin devamı için merkez yani gelişmiş ülkelere bağılılığın devam etmesidir.

2.2.5. İlişkiler ağı kuramı

Göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki ilişkiler ağı olarak tanımlanabilecek ilgili kuram, göç eden insanların göç ettikleri bölge ve ülkelere ve bu ülkeler arasında kurmuş oldukları sosyal ağlara ve bu sayede yapmış oldukları göç hareketlerine dayanmaktadır (Çağlayan, 2006: 65).

Network kuramında göç eylemi, göç edenlerin değişik bağlantılar kurarak gerçekleştirdikleri göç hareketlerini ve süreçlerini içermektedir. Örneğin, göç hareketi aile ilişkileri, sosyal çevre, arkadaşlık ilişkileri üzerinden gerçekleşebileceği gibi ihtiyaca veya birtakım zaruretlere yönelik olarak da gerçekleşebilmektedir: İşveren ve işçiler, seyahat acenteleri, insan kaçakçıları (Koser, 2002: 36) gibi örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu birçok unsur göç olgusunun temel nedenini oluşturabilmektedir.

Başka bir ifadeyle, Network kuramının temelinde insanların göç ederler iken kurmuş oldukları ilişki ağlarını bir araç olarak kullanarak, daha rahat bir hayat sürmek adına göç etmeleri etmenleri yatmaktadır.

2.3. Göçün Tarihsel Gelişimi

İnsanlar tarih boyunca iklim değişikliği, salgın hastalıklar ve savaş gibi birbirlerinden farklı nedenlerden dolayı, sürekli olarak göç etmek zorunda kalmışlardır. İnsanlık tarihiyle eşdeğer olan göç kavramı, özellikle son yıllarda ülkeler arası gelişmişlik farklarının artmasıyla birlikte daha da yoğun düzeylere ulaşmaktadır.

18. yüzyılda doğal afetler ve savaşlardan kaynaklı olarak başlayan göçler, 19. yüzyılda sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan sömürgecilik ve kapitalizmin etkisiyle gerçekleşmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise dünyada yaşanan savaşlar, küreselleşme ve teknolojiye gelişmeler bu dönemde gerçekleşen göçlerin sayıca artmasına neden teşkil etmektedir. İlgili dönemdeki göçler, aynı zamanda uluslararası göçün önemini, hacmini, kapsamını, yoğunluğunu ve etkilerini de arttırmıştır (Castles ve Miller, 2008:7). Dolayısıyla globalleşen dünya, göç kavramının gelişimini hızlandırmakla kalmayıp göç eden nüfusun da artmasına neden olmuştur.

Göç sürecinin tarihsel gelişimi ile ilgili araştırmalar gerçekleştiren bilim insanlarının çalışmaları incelendiğinde, ilk göç hareketlerinin Doğu Afrika'dan çıkıp, dünya üzerindeki farklı kıtalara doğru olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Koser, 2007:1). İklim şartlarının uygunluğu ve tarım alanlarının elverişliliğiyle birlikte, ilgili göçler Mezopotamya'ya doğru devam etmiştir.

Bugünkü Avrupa devletlerinin temellerinin atıldığı, batıya doğru gerçekleşen ve tarihin bilinen en büyük kitlesel göçü olarak kabul edilen “Kavimler Göçü,” ortaya çıkardığı sonuçlar ile de tüm dünyada varlık gösteren halklar üzerinde, toplumsal değişimlere neden olmuştur.

Dünyada sanayi devrimi öncesi gerçekleşen göç hareketleri incelendiğinde, göçlerin daha çok ortaya çıkan olumsuz durumlardan kurtulmak amacıyla zorunlu nedenlerden kaynaklanan kitlesel göçler olduğu görülmektedir. Bu nedenle sanayi devrimin ortaya çıkardığı sonuçlara bağlı göçler nedenleri ve nitelikleri açısından kendisinden önce gerçekleşen göçlerden ayrılmaktadır.

Sanayi Devrimiyle birlikte 1. ve 2. Dünya Savaşları, Soğuk Savaş Dönemi ve Küreselleşme dönemindeki göçler, temelde sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmelere bağlı nedenlerden dolayı gerçekleşmiştir. İlgili süreçte, belli ülkelerde göçü engelleyici uygulamalar kaldırılmış ve göç olgusunu teşvik edici politikalar uygulanmıştır. Bu uygulamalarla birlikte, sanayileşmeye bağlı olarak Batı Avrupa'ya ve Amerika'ya doğru göçler gerçekleşmiştir (Koser, 2007:2).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ile birlikte milyonlarca insanın göç ettiği 1919-45 yılları arası, çağdaş göç kavramının geliştiği dönem olmuştur. Yine bu dönemde uluslararası göçlerin yaygınlaşmasından dolayı sınırların güvenliği ve göçlerin denetlenmesi konusu gündeme gelmiştir (Wimmer ve Schiller, 2002:312-316).

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da hızla gelişen sanayileşme, beraberinde doğan iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla başta Türkiye olmak üzere Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkelerinden göçmen işçilere olan talebi artırmıştır (Castles ve Miller, 2008: 7).

1970’lerde Ortadoğu, Afrika, Orta Asya ve Doğu’da meydana gelen karışıklıklar nedeniyle Avrupa Birliği ülkelerine doğru yasa dışı göç, sığınmacı ve mülteci hareketleri başlamıştır (Brewer ve Yüksek, 2006:7-8). “Ulus-devlet”, “devlet sınırları”, “milliyet” ve “çokkültürlülük” kavramları bu dönemde ortaya çıkmış ve daha planlı işçi göçleri teşvik edilmiştir (İçduygu vd., 2014:50).

1980’ler küreselleşmeyle birlikte uluslararası bütünleşmenin hızlandığı, göçün öneminin, etkisinin ve hacminin arttığı yıllar olmuştur (Giddens ve Sutton, 2014). Özellikle ilgili dönemde, Asya ve Afrika’dan göç edenler için Güney Avrupa bir transit güzergâh haline gelmiştir. Uygulanan göç politikalarının yetersiz kaldığı söz konusu bu süreç, göç karşıtlığı ve kısıtlayıcı sayısız uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ateş ve Yavuz, 2017:1288).

2001 yılındaki “11 Eylül” saldırısının ardından başlayan küresel gerilimler ve 2011'deki iç çatışmaların özellikle Suriye'de, 7 milyondan fazla insanın kitlesel göçüne yol açmıştır

(UNHCR, 2022). Ayrıca, Rusya-Ukrayna Savaşı sonucunda 2022'nin başlarında 7 milyon 707 bin kişi, sığınmacı veya mülteci olarak sınırdaki ülkelere göç etmiş, 5 milyondan fazla kişi ise savaşın etkisiyle yerinden edilmiştir (IOM, 2022). Bu süreçler, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yönetilmeye çalışılsa da her geçen gün daha da karmaşık bir hal almaktadır.

2.4. Göçe Neden Olan Faktörler

Göç, insanların daha iyi yaşam koşulları arayışı, güvenlik kaygıları veya doğal afetler gibi çeşitli faktörlerden etkilenerek bulundukları yeri terk etmelerine neden olan sebeplere dayanmaktadır.

Göçe neden olan değişiklikleri ise şu şekilde sıralamak yerinde olacaktır:

1. Ekonomik Faktörler: İşsizlik ve geçim sıkıntısı, daha iyi yaşam koşulları arayışı, sanayileşme ve şehirleşme,
2. Sosyal Faktörler: Eğitim ve sağlık imkanları, ailevi ve kültürel nedenler,
3. Çevresel Faktörler: Doğal ürünler, iklim değişikliği, çevre kirliliği,
4. Siyasi Faktörler: Savaş ve iç çatışmalar, baskıcı yönetimler ve insan hakları ihlalleri, etnik ve dini ayrımcılık,
5. Diğer Faktörler: Altyapı ve hizmet eksikliği, doğal kaynak eksikliği.

2.5. Göç Çeşitleri

Göç olgusu, insanların farklı imkanlar veya fırsatlar edinimi sebepleri ile yer değiştirmeleri sonucunda çeşitli gruplara ayrılarak incelenmektedir. Bu kategoriler, göçün amacı, süresi, bakış açısı ve insanların bu göçte gönüllü olup olmadıkları gibi nedenlere göre belirlenmektedir. Böylece göçün bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerini daha iyi anlayabilmek için daha da detaylandırılmaktadır.

2.5.1. İç göçler- dış göçler

Ülke sınırları içinde bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan göç türüdür. Ekonomik nedenler (iş bulma, daha iyi yaşam koşulları arayışı) veya eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişim olanaklarıyla kırsal kesimden kente doğru yoğun bir hareket gözlenmektedir. İç göç, genel nüfus görünümünü etkileyerek şehirlerin büyümesine ve kırsal kesimlerin ise nüfus kaybına neden olmaktadır. İç göçün sonucunda, şehirlerde nüfus artışıyla birlikte iş gücü, altyapı, konut

gibi ihtiyaçlar artarken, kırsal alanlarda nüfus azalması, tarım iş gücü eksikliği gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bir ülkenin sınırları dışına, başka bir ülkeye yapılan göçler ifade edilmektedir. Dış göç; ekonomik nedenler, savaş, eğitim ve siyasi baskılar gibi çeşitli nedenlerle gerçekleşebilmektedir. Bu göç türü, göç veren ülkelerde iş gücü kaybı ve nüfus azalması gibi sonuçlara yol açarken, göç alan ülkelerde ise nüfus artışı, kültürel çeşitlilik ve iş gücü kazanımı gibi etkiler yaratmaktadır.

2.5.2. Zorunlu göçler- gönüllü göçler

Zorunlu göçler, insanların kendi iradeleri dışında yaşadıkları bölge veya coğrafyayı terk etmek zorunda kaldıkları göç türüdür. Genellikle savaş, doğal afet, etnik çatışma veya siyasi baskı gibi dışsal faktörlerin etkisiyle gerçekleşmektedir. Bu tür göçler, bireylerin veya toplulukların hayatta kalma çabalarının bir devamı olarak zorunlu bir hareketliliğe yol açmaktadır. Bu göç türü, göç edilen bölgelerde altyapı, konut ve sağlık gibi hizmetlere ek bir yük getirmesinin yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde insani yardım ihtiyacının artmasına neden olmaktadır.

Gönüllü göçler, insanların veya toplulukların kendi istekleri doğrultusunda, daha iyi yaşam koşulları, iş fırsatları, eğitim olanakları veya sosyal ve kültürel deneyimler arayışları sebebiyle gerçekleştirdikleri göçlerdir. Bu tür göçler, bireylerin yaşam standartlarını yükseltme, kariyer fırsatlarını değerlendirme, kendini gerçekleştirme motivasyonu veya çocuklarına daha iyi bir gelecek sunma hedefiyle gerçekleştirilmektedir. Gönüllü göçler genellikle şehirleşme, ekonomik gelişim ve kültürel çeşitlilik gibi pozitif toplumsal etkiler yaratmaktadır.

2.5.3. Geçici göçler- kalıcı göçler

Belirli bir süre dahilinde gerçekleştirilen ve ardından göçmenlerin geri döneceği düşünülen göç türüdür. Bu tür göçler genellikle belirli bir olay, mevsim veya iş dönemiyle ilişkilidir.

Geçici göçlerin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Mevsimsel İş İmkanları: Tarım, inşaat veya turizm sektörlerinde, belirli mevsimlerde artan iş gücü ihtiyacını karşılamak nedeniyle yapılan göçlerdir. Örneğin, hasat dönemi boyunca tarım işçileri, daha fazla iş fırsatı bulmak için kırsal alanlardan tarım arazilerine göç etmektedir.

2. Eğitim veya Staj Amaçlı Göçler: Öğrenciler veya genç profesyoneller eğitim almak veya staj yapmak amacıyla, ikamet ettikleri bölge veya coğrafyalardan başka bir ülkeye veya şehre gitmektedirler.
3. Yurt Dışı Çalışma Programları: Bazı ülkeler, iş bulmak amacıyla yurt dışına giden geçici işçi programları sunar. Bu programlar, belirli bir süre sonunda çalışanların ülkelerine dönmesini öngörmektedir.

Kalıcı göçler, bireylerin veya toplulukların bir yerden başka bir yere taşınarak o bölgede uzun süre veya ömür boyu yaşamaya karar verdikleri göç türüdür. Bu tür göçler, genellikle bireylerin yaşamlarını yeniden şekillendirmek, yeni fırsatlar aramak veya daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla gerçekleştirilir.

Kalıcı göçlerin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Yaşam Standartları: Kalıcı göç, insanların daha iyi yaşam standartlarına, iş olanaklarına veya eğitim fırsatlarına ulaşmak için yaptıkları bir tercihtir. Bu, genellikle insanların güvenli ve istikrarlı bir yaşam sürme arzusu ile bağlantılıdır.
2. Kültürel ve Sosyal Adaptasyon: Kalıcı göç eden bireyler, yeni bir toplumun bir parçası haline gelme sürecine girerler. Bu, dil öğrenme, kültürel normlara uyum sağlama ve yerel topluluklarla etkileşim kurma gibi zorlukları içerebilmektedir.
3. Demografik Değişim: Kalıcı göçler, göç edilen bölgelerde demografik değişimlere yol açabilir. Yeni gelenlerin etkisiyle yerel kültürler, sosyal yapılar ve ekonomik dinamikler değişebilmektedir.
4. Hukuki Statü: Kalıcı göç eden bireyler, genellikle oturma izni veya vatandaşlık başvurusu gibi hukuki süreçlerden geçerler ve bu süreçler göçmenlerin yeni ülkedeki haklarını ve yükümlülüklerini belirlemektedir.

2.6. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Mülteci Terimi

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration- IOM), 1951 yılında kurulmuş uluslararası bir organizasyondur. Merkezi Cenevre, İsviçre'de bulunmaktadır ve 169 üye ile 8 gözlemci devletten oluşmaktadır. IOM, göç yönetimi ve hareketliliği konularında hükümetler arası iş birliği yaparak ve söz konusu bu alandaki politikaları geliştirmeye çalışmaktadır. Örgütün amacı, göçmenlerin yasal haklarına saygı duyulmasını teşvik etmek, göçün insan haklarına uygun şekilde yönetilmesini desteklemek ve göçle ilgili verileri toplamak ve analizler yapmaktır.

IOM'un görevleri arasında şu detayları ifade etmek yerinde olacaktır:

1. Göç Yönetimi: Ülkeler arasında güvenli, düzenli ve düzensiz göç hareketlerini yönetmeye yönelik politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına destek olmak.
2. İnsan Hakları: Göçmenlerin ve mültecilerin insan haklarının korunmasını teşvik etmek ve bu hakların ihlali durumunda mücadele etmek.
3. Kriz Yönetimi: Acil durumlarda; doğal afetler, çatışmalar gibi örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu birçok etken, göçmenlerin korunmasını sağlamak ve yardım edilmesi için uluslararası toplumlarla iş birliği yapmak.
4. Göç Verileri ve Analizleri: Göçle ilgili veri toplamak, analiz etmek ve bu verileri politika uygulayıcıları ve kamuoyuyla paylaşmak.

2.6.1. Mülteci terimi

Mülteci terimi, uluslararası hukuk alanında tanımlanmış bir kavramdır. 1951 tarihli Cenevre Mülteciler Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile koruma altına alınmıştır. Mülteci, “bir devletin vatandaşı olmayan ve korku duyduğu veya korku duyması gereken bir sebep yüzünden, ülkesinden çıkmış ve sığınma alanı aramak için başka bir ülkeye girmiş olan kişi” olarak tanımlanmaktadır. Mülteci kavramı, ırkı, dini, milliyeti, etnik kökeni, üyeliği veya belirli bir sosyal gruba üyeliği nedeniyle zulüm gördüğü için ülkesini terk eden ve uluslararası koruma talep eden kişiyi ifade etmektedir.

Mülteci olabilmek için, kişinin “korku” veya “zulüm” gibi uluslararası hukukta tanımlanan belirli nedenlere dayanarak ülkesini terk etmesi gereklidir. Mülteciliğin korunmasına ilişkin sorumluluklar, mültecinin sığınma talebini değerlendiren ülke ve uluslararası toplum tarafından paylaşılmaktadır.

Mülteciler genellikle çatışma bölgelerinden, doğal afetlerden etkilenen alanlardan veya ayrımcılık, zulüm gibi nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmektedirler. Mültecilerin korunması, insan haklarına saygı gösterilmesi ve uluslararası hukuka uygun hareket edilmesi gereken önemli bir konudur.

2.6.2. Göç olgusu içinde mülteci göçü

Mülteci göçü, uluslararası hukukta belirli koşulları karşılayan ve ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların korunmasını sağlayan bir kavramdır. Mülteci göçüne ilişkin ana unsurlar, göç

olgusu içerisinde mülteci göçünün açıklanmasına katkı sunmaktadır. İlgili ana unsurları şu şekilde sıralamak yerinde olacaktır:

Mülteci Tanımı: Bir kişinin mülteci olarak kabul edilebilmesi için uluslararası hukukta belirli tanımlayıcı unsurları taşıması gerekmektedir. 1951 tarihli Cenevre Mülteciler Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokolü, mültecinin tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Zulüm gördüğü veya zulüm görmesi muhtemel olduğu için, milliyeti, dini inancı, siyasi görüşleri veya sosyal grup üyeliği nedeniyle ülkesinden kaçan ve başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan kişi” şeklinde ifade edilmektedir (CMS, 1967). Mülteci Olma Şartları:

1. **Zulüm:** Mülteci olmak için en yaygın neden, zulüm veya zulüm görmekten korkma durumudur. Bu zulüm, ırk, dini inanç, etnik köken, milliyet, siyasi görüş veya sosyal grup üyeliği nedeniyle gerçekleşebilir.
2. **Sığınma Talebi:** Mülteci statüsü için kişi, ülkesini terk ettiğinde veya terk etmek zorunda kaldığında, daha uygun yaşam koşulları edinebilmek adına, başka bir ülkeden uluslararası koruma talebinde bulunmaktadır.
3. **Uluslararası Koruma:** Mülteci olarak tanınan veya kanıtlanan kişilere uluslararası statüde koruma sağlanmaktadır. Söz konusu bu koruma, mülteci olarak addedilen bireylerin güvenliğini ve temel insan haklarını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Ülkenin ulusal yasaları ve uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, mülteci statüsüne sahip kişilere sığınma hakkı tanınmaktadır.
4. **Mülteci Hakları ve Sorumluluklar:** Mültecilerin insan haklarına saygı gösterilmesi ve korunmaları gerekmektedir. Mülteciler, ülkelerine dönme hakkına sahiptirler ve sürekli olarak devlet koruması altında bulunmalıdırlar. Ayrıca, mültecilere yerleşme, iş bulma ve eğitim gibi temel haklar da sağlanmalıdır.
5. **Mülteci Krizleri ve Uluslararası Tepkiler:** Mülteci göçü, genellikle doğal afetler, çatışmalar, savaşlar veya ayrımcılık gibi nedenlerle patlak veren krizler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Söz konusu bu tür krizler, uluslararası toplumun koordineli bir şekilde tepki vermesini ve mültecilerin korunması için farkındalık yaratılmak suretiyle kalıcı nitelikte, ortak çözümler üretilmesini gerektirir.
6. **Küresel Mülteci Statüsü ve İstatistikleri:** Dünya genelinde mülteci sayısı sürekli değişmekle birlikte, milyonlarca insan mülteci statüsünde veya geçici koruma altında yaşamaktadırlar. Mülteci krizleri, uluslararası göç politikalarının ve uluslararası insan hakları standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Mülteci göçü, uluslararası toplumun ortak sorumluluğunu ve insan haklarına saygıyı vurgulayan önemli bir konu olma özelliğini taşımaktadır. Mültecilerin korunması ve haklarının güvence altına alınması, uluslararası hukukun ve insani değerlerin temel unsurlarından birini teşkil etmektedir.

2.7. Türkiye’de Mültecilik

Türkiye’de mültecilik konusu, son yıllarda ülkenin karşılaştığı önemli bir insanlık ve güvenlik sorunu olma niteliğini taşımaktadır. Türkiye’de sayıları gün geçtikçe artış gösteren mültecilik kavramına yönelik detaylı bilgiler şu şekildedir:

Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Mülteciler Sözleşmesi ve 1967 Protokolü’ne taraf değildir. Ancak, Türkiye Anayasa Mahkemesi’nin 1982 yılında aldığı bir kararla, “mültecilik” kavramını tanıyan ve bu bağlamda koruma sağlayan bir yasa bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Türkiye, uluslararası hukuk ve insani değerlere dayalı olarak mültecilere koruma sağlamaktadır.

Türkiye, dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkelerinden biridir. Özellikle Suriye’deki iç savaşın başlamasının ardından, Türkiye’ye Suriyeli mültecilerin büyük bir akını olmuştur. Ayrıca Afganistan, Irak, İran, Somali gibi ülkelere gelen mülteciler de Türkiye’de bulunmaktadır. 2021 itibarıyla Türkiye’de kayıtlı olan sığınmacı ve mülteci sayısı yaklaşık 4 milyondur.

Türkiye, Suriyeli mültecilere geçici koruma statüsü tanımaktadır. Bu statü, Suriyeli mültecilere Türkiye’de kalma ve çalışma izni sağlar. Geçici koruma, mültecilerin Türkiye’de güvenli bir şekilde kalmasını ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için uygulanan bir yöntemdir.

Türkiye, mültecilere yönelik sosyal yardım programları, sağlık hizmetleri, eğitim olanakları gibi çeşitli destekler sunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk Kızılay’ı ve çeşitli sivil toplum kuruluşları da mültecilere yardım ve destek sağlamak amacıyla faaliyet göstermektedir.

Türkiye, mülteci sorununun çözümüne yönelik uluslararası iş birliği yapmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile iş birliği içinde çalışarak, mültecilere yönelik yardımları koordine etmekte ve uluslararası toplumun desteğini almaya çalışmaktadır.

Türkiye’deki mültecilerin insan haklarına saygı gösterilmesi ve korunmaları, ulusal yasalar ve uluslararası hukuk çerçevesinde sağlanmaktadır. Ancak, kayıt altına alınmayan veya yasadışı

çeşitli yollardan ülkeye giriş yapan mültecilerin durumu, bazı sorunları da beraberinde getirmektedir.

2.8. Uluslararası Göç Olgusu ve Gelişimi

2.8.1. Uluslararası göç kavramı

Geçmiş insanlık tarihine dayanan, çağımızın en önemli sorunlarından birisi olan ve tüm dünya ülkelerini etkileyen uluslararası göç olgusu, insanların bir ülkeden diğerine kalıcı veya geçici olarak hareket etmelerini ifade etmektedir. Tarih boyunca çeşitli nedenlerle gerçekleşen uluslararası göçler, dünya üzerindeki demografik, ekonomik, sosyal ve politik yapıları etkilemektedir. Miller ve Castles (2008, s. 12-14) göre, uluslararası göç hareketlerinde gözlemlenen göçün hızlanması, göçün kadınsallaşması, göçün küreselleşmesi, göçün siyasallaşması ve göçün farklılaşması olmak üzere 5 eğilim mevcuttur.

Koser, insanlık tarihinin sürekli ve etkili bir özeliği olarak değerlendirdiği uluslararası göçlerin aynı zamanda fırsatları ve zorlukları da beraberinde getirdiğini ifade etmektedir. Uluslararası göç dünya ekonomisinin büyümesine, devletlerin gelişmesine ve kültürlerin zenginleşmesine olumlu katkılar sağlarken diğer taraftan ise göçmenlerin bulundukları ülkenin güvenliğini ve ulus bütünlüğünü bozucu olarak görülmelerinden dolayı ciddi siyasi tartışmalara neden olmaktadır (Koser, 2007:10-12). Uluslararası göç, günümüzde küreselleşmenin bir sonucu olarak, giderek artan bir olgu addedilerek karşımıza çıkmaktadır. Göç hareketlerinin etkileri ve yönetimi, ulusal ve uluslararası düzeyde sürekli olarak dikkat gerektiren bir konu durumundadır. Bu nedenle bu süreçlerin yönetilmesi, göçmenlerin haklarının korunması ve toplumların göçmenlerle birlikte yaşamlarını sağlıklı ve sürdürülebilir yapma çabaları, uluslararası toplumun ortak sorumluluğu altında yerini almaktadır.

2.8.2. Uluslararası göçün tarihsel süreci

İnsanlık tarihinde yaşanan gelişmeler ve değişimler ışığında, uluslararası göçün tarihsel gelişimi incelendiğinde, literatürde yer edinen dört önemli dönemden bahsetmek yerinde olacaktır:

Antik Dönemler: İnsanlık tarihinde göç olgusu çok eski zamanlara dayanmaktadır. Antik dönemlerde insanların, tarımsal faaliyetler, ticaret yolları ve siyasi çatışmalar gibi nedenlerle yer değiştirmeleri sıklıkla yaşanmaktaydı. Örneğin, Roma İmparatorluğu'nun genişlemesi ve ticaret yolları boyunca yapılan göçler, antik dönem göçlerinin örneklerinden birini teşkil etmektedir.

Ortaçağ ve Yeniçağ: Ortaçağ dönemi boyunca ve sonrasında, dinî, siyasi ve ekonomik nedenlerle göçler artmıştır. Haçlı seferleri, Müslüman-Bizans savaşları gibi inanç temelli (dini) çatışmalar, Avrupa'nın keşfi ve sömürgecilik gibi faktörler uluslararası göçü etkilemiştir.

19. ve 20. Yüzyıl: Sanayi Devrimi, tarım alanındaki değişimler, siyasi istikrarsızlık ve savaşlar gibi nedenlerle 19. yüzyılın sonlarından itibaren uluslararası göçler önemli ölçüde artış göstermiştir. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşları sırasında milyonlarca insan ülkelerini veya yaşam bölgelerini terk etmiş ve yeni veya yaşanılabilir olarak addedilen yerleşim bölgelerine yönelmişlerdir.

Modern Dönem: 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küreselleşme süreci ve ekonomik entegrasyon, uluslararası göç hareketlerini daha karmaşık ve süreklilik arz eden bir hale getirmiştir. İşgücü hareketliliği, eğitim olanaklarına erişim, siyasi sığınma talepleri, çevresel faktörler (iklim değişikliği, doğal afetler, kaynaklara erişim) gibi yeni nedenlerle göçler çeşitlenmiştir.

2.8.3. Uluslararası göç hareketleri ve temel nedenleri

Uluslararası göçün nedenleri oldukça çeşitlilik arz etmektedir ve genellikle bireylerin veya grupların yaşadıkları ülkelerden başka ülkelere veya farklı coğrafyalara taşınmalarına yol açan karmaşık ve birbirlerinden farklı faktörlerden kaynaklanmaktadır. Göç hareketlerinin ana nedenlerini şu şekilde ifade etmek yerinde olacaktır:

Ekonomik Nedenler: İş arayışı, daha iyi yaşam koşulları, işsizlik, gelir eşitsizlikleri gibi örneklerini çoğaltmanın mümkün olduğu birçok ekonomik faktörler, göçlerin temel nedenleri arasında yerini almaktadır. İnsanlar daha iyi iş fırsatları ve ekonomik refah için ülkeler arası hareket etmektedirler.

Siyasi Nedenler: Savaşlar, iç çatışmalar, siyasi baskılar, insan hakları ihlalleri gibi siyasi nedenler göçlerin sıklıkla yaşanmasına yol açmaktadır. İnsanlar siyasi sığınma taleplerinde bulunarak da güvenlik şartlarını aramaktadırlar.

Çevresel Nedenler: İklim değişikliği, doğal afetler (fırtınalar, depremler, sel baskınları, kuraklık vb.) ve çevresel bozulmalar gibi faktörler, insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmelerine neden olabilmektedir.

Sosyal ve Kültürel Nedenler: Aile birleşimi, eğitim olanaklarına erişim, kültürel aidiyet arayışı, sosyal yaşam koşulları, kültür varlıklarına erişim motivasyonu gibi faktörler de göç hareketlerini etkileyebilmektedir.

2.9. Uluslararası Göç ve Dünyada Göç Hareketleri

Uluslararası göç hareketleri, günümüz dünyasında önemli ve karmaşık bir konu olarak addedilmektedir. Her yıl milyonlarca insan, farklı nedenlerle ülkelerini terk edip başka ülkelere yönelmektedirler. Bu hareketliliğin yönetimi, insan haklarının korunması, daha uygun yaşam koşullarının elde edilmesi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu politikaların geliştirilmesi, uluslararası toplumun önemli sorumlulukları arasında yerini almaktadır.

2.9.1. Türkiye'ye yönelik uluslararası göç hareketleri ve nedenleri

Türkiye'ye yönelik göç hareketleri, ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi dinamiklerine bağlı olarak çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Türkiye'ye yönelik göç hareketleri, çeşitli nedenlerle gerçekleşen ve ülkenin farklı bölgelerinden gelen insanların Türkiye'ye yerleşme veya geçici olarak kalma amacı taşıyan hareketlerdir. Türkiye, coğrafi konumu, ekonomik büyüme potansiyeli, iklim koşulları, çeşitli sosyal ve kültürel imkanlarıyla göçmenler için çekici bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin ana nedenlerini şu şekilde ifade etmek yerinde olacaktır:

Göçmenler veya mülteciler adına Türkiye'yi tercih etme nedenleri çeşitli faktörlere dayanmaktadır. Göçmen ve mültecilerin Türkiye'yi tercih etmelerinin ana sebeplerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Coğrafi Konum: Türkiye, Avrupa ile Asya arasında köprü konumunda bulunması sebebiyle, stratejik bir konuma sahiptir. Söz konusu bu durum, komşu bölgelerden gelen göçmenler ve mülteciler için Türkiye'yi erişilebilir ve geçiş kolaylığı sunan bir geçiş ülkesi yapmaktadır.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle Asya, Afrika ve Orta Doğu'dan Avrupa'ya gitmek isteyen düzensiz göçmenler için önemli bir geçiş noktası olarak addedilmektedir. Türkiye, Avrupa'ya yakınlığı ve göç güzergahındaki stratejik konumu ile transit bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Özellikle, siyasi istikrarsızlık, savaş, etnik ve inanç temelli çatışmalar, ekonomik zorluklar ve güvensizlikten kaçan göçmenler, Avrupa'ya ulaşma hedefiyle Türkiye üzerinden geçiş yapmaya çalışmaktadırlar.

Sığınma ve Koruma: Türkiye, son yıllarda özellikle Suriye, Afganistan, Irak gibi ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilere büyük ölçekte koruma sağlayan bir ülke konumuna gelmektedir. Ülke, sığınmacılar için geçici barınma merkezleri, eğitim ve sağlık hizmetleri, ekonomik koşulların iyileştirilmesi gibi temel ihtiyaçların karşılanması konusunda çaba göstermektedir.

Ekonomik İmkanlar: Türkiye, dinamik bir ekonomiye sahip olup, iş imkanları ve ekonomik büyüme potansiyeli sunan önemli ülkeler arasında yerini almaktadır. Özellikle büyük şehirlerdeki sanayi, ticaret ve hizmet sektörleri, göçmenler için iş bulma olasılıklarını artırmaktadır.

Eğitim Olanakları: Türkiye, yükseköğrenim ve dil eğitimi gibi alanlarda göçmenlere çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Ülkedeki üniversitelerde uluslararası öğrenci programları, eğitim bursları ve dil kursları, göçmenlerin Türkiye'yi eğitim için tercih etmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Kültürel ve Sosyal Çeşitlilik: Türkiye, tarihsel ve kültürel açıdan zengin bir ülke olup, farklı kültürel gruplara ev sahipliği yapan, sosyal ve kültürel çeşitliliğe sahip bir ülkedir. Bu durum, göçmenler adına sosyal entegrasyon ve kültürel çeşitlilik açısından çekici bir faktör olarak addedilmektedir.

Dil ve İletişim Kolaylığı: Türkiye’de yaygın olarak konuşulan Türkçe, Orta Doğu, Orta Asya ve Balkanlar gibi bölgelerden gelen göçmenler için iletişim bağlamında büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Türkçe dilinin yaygın kullanımı, göçmenlerin sosyal, kültürel, ekonomik, akademik ve çalışma hayatlarında daha rahat adapte olmalarına büyük katkılar sağlamaktadır.

Siyasi ve İnsan Hakları İlişkileri: Türkiye, uluslararası hukuk ve insan hakları standartları çerçevesinde sığınmacı ve mülteci halklara dair koruma sağlama konusunda çaba göstermektedir. Bu durum, Türkiye'yi sığınma ve koruma arayışında olan göçmenler için güvenli bir liman haline getirmektedir.

Göç konusunun bir takım sıkıntıları bulunmaktadır ve göç edilen ülkeyi zora sokmaktadır. Türkiye’yi transit ülke konumuna getirip zora sokan konulardan bazıları da şunlardır;

Göçmen Yoğunluğu: Türkiye, transit ülke rolü nedeniyle, geçici olarak ikamet eden büyük bir düzensiz göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Söz konusu bu durum, Türkiye'deki barınma, sağlık, güvenlik ve akademik gibi hizmetler üzerinde yoğun bir baskı yaratmaktadır.

Güvenlik ve Sınır Yönetimi: Düzensiz göç hareketlerini kontrol altına almak için Türkiye, sınır güvenliği, denetimler ve yasadışı geçişleri önlemeye yönelik elzem niteliği haiz çabalar yürütmektedir. Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında imzalanan geri kabul anlaşması gibi düzenlemeler, göç yönetimi ve sınır güvenliği konularında iş birliği sağlamaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Etkiler: Düzensiz göçmenlerin Türkiye’de geçici olarak kalmaları, bazı ekonomik maliyetleri, sosyal karmaşaları, ekonomik güçlükleri, kültürel uyumu ve sosyal

entegrasyon zorluklarını beraberinde getirmektedir. Özellikle, istihdam alanında düzensiz iş gücü kullanımı gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Uluslararası İlişkiler ve İş Birliği: Türkiye'nin transit bir ülke olarak rolü, Avrupa Birliği başta olmak üzere uluslararası toplum ile iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, AB ülkeleri ile Türkiye arasında, düzensiz göç hareketini yönetme ve sığınmacılar adına destek sağlama amaçlı mali ve lojistik yardımlar söz konusudur.

Türkiye'nin transit ülke olarak konumu, göçmenlerin güvenliğini sağlamaya yönelik insani sorumluluklar ve aynı zamanda düzensiz göçle ilgili sosyo-ekonomik ve güvenlik zorluklarını yönetme gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Son yıllarda Türkiye, transit bir ülke olmasının yanı sıra düzenli ve düzensiz göç açısından da bir hedef ülke konumuna da gelmiştir. Özellikle Suriye, Afganistan, Irak ve diğer Orta Doğu ve Asya ülkelerinde mevcut olan savaşlar, ekonomik krizler ve siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle Türkiye, düzensiz göçmenler için kalıcı ya da uzun vadeli bir sığınma noktası haline gelmiştir.

Ayrıca bu konuda hedef ülke olan Türkiye'nin bazı rolleri ve yansıması olarak etkileri vardır. Bu etkileri şu şekilde sıralamak mümkündür;

Ekonomik Fırsatlar: Türkiye, birçok düzensiz göçmen için çalışma ve ekonomik fırsatların bulunduğu bir ülke olarak görülmektedir. İnşaat, tarım ve hizmet sektörlerinde yasal çalışma imkânı bulamayan göçmenler, genellikle düşük ücretle kayıt dışı çalıştırılmaktadır.

Coğrafi Konum ve Kültürel Yakınlık: Türkiye, göçmenlerin geldiği ülkelere yakınlığı ve kültürel bağları nedeniyle daha az riskli, daha benzer ve aşina olunan bir hedef ülke olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Suriye, Irak ve Afganistan gibi ülkelere gelen göçmenler, dil inanç (din) ve kültür açısından kendilerini daha rahat hissedebildikleri için Türkiye'yi tercih etmektedirler.

Sığınma ve İltica Talepleri: Düzensiz göçmenlerin önemli bir kısmı, Türkiye'de geçici ya da kalıcı sığınma taleplerinde bulunmaktadır. Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olduğu için, Avrupa dışından gelen sığınmacılara "geçici koruma" statüsü sağlamaktadır. Bu durum, özellikle Suriye'den gelen milyonlarca göçmenin hukuki statüsünü belirlemiştir.

Sosyal ve Ekonomik Etkiler: Düzensiz göçmen nüfusunun artışı, barınma, sosyal, kültürel, sağlık ve akademik gibi alanlarda ciddi bir talep yaratmaktadır. Bu durum da yerel halk ve

göçmen topluluklar arasında sosyal gerilimleri artırabilmektedir. Ayrıca, kayıt dışı işgücü, Türkiye'deki ekonomik yapı üzerinde de olumsuz nitelikte pek çok etkiler yaratmaktadır.

Uluslararası Destek ve İş Birliği: Türkiye, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlarla göç yönetimi konusunda iş birliği yaparak, düzensiz göçmenlere yönelik ciddi niteliği haiz olan, insani yardım ve destek projeleri yürütmektedir. Ancak, göçmenlerin uzun süreli konaklamaları ve artan talepler, söz konusu bu desteklerin sürdürülebilirliğini de zorlamaktadır.

Türkiye'nin hedef ülke olarak öne çıkması, ülkenin hem iç hem de dış politikasında bilhassa düzensiz göçü yönetmeye yönelik çeşitli düzenlemeleri ve farklı stratejileri hayata geçirmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu süreçte, düzensiz göçün ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi etkileri, Türkiye'nin göç politikalarını şekillendiren önemli unsurlar olmaktadır.

3. SİNEMA, BELGESEL, TÜRK BELGESEL SİNEMASI VE GÖÇ OLGUSU

3.1. Sinema

Görüntü ve sesin bir araya getirilerek anlatı, duygu ve düşüncelerin izleyiciye aktarıldığı bir iletişim biçimi ve sanat dalı olan sinema, Lumiere Kardeşler'in 1895 yılında ilk sinema gösterimini yapmasıyla doğmuştur (Scognamillo, 1998). Genel olarak film yapma sanatı olarak da tanımlanabilecek sinemanın, teknolojik bir buluş olarak ortaya çıkması 19. Yüzyıl sonlarına denk gelmektedir. Fotoğraf, optik ve mekanik ilkelerin birleşimiyle gelişmeye başlayan sinema, sanayileşmenin hızlanmasıyla da bir iş kolu haline gelip endüstrileşerek toplumda bir kurum olarak yer edinmiştir.

Sinema disiplini sadece sanatsal bir ifade biçimi olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Çünkü film yapımı, dağıtımı, gösterimi ve pazarlaması gibi süreçler sinemayı büyük bir endüstri haline getirmiş, küresel ölçekte milyarlarca dolarlık bir ekonominin oluşumuna neden olmuştur. Sinemanın dram, komedi, aksiyon, bilim kurgu, korku, belgesel, animasyon gibi pek çok türleri bulunmaktadır ve her tür, belirli hikaye anlatım teknikleri ile ilişkilidir. İlk modern kitle iletişim aracı olarak kabul edilen sinema, görsel unsurlar ve işitsel unsurlar gibi birçok unsuru bir araya getirerek, bir hikayeyi anlatmaktadır. Dolayısıyla da bu unsurlar, izleyicide duygu, düşünce ve deneyim yaratmada önemli rol oynamaktadır.

Sinema, toplumsal, kültürel ve politik açıdan önemli bir etkiye sahiptir. Filmler, izleyiciler üzerinde duygusal tepkiler uyandırabilir, farkındalık yaratabilir, tartışma başlatabilir ve toplumsal değişimlere katkıda bulunabilmektedir. Sinema disiplini, yapısı ve anlatım biçimiyle toplumsal yapı içindeki değişimleri dile getirmektedir (Göktuna: 2005). Kaynağını içinden çıktığı toplumdan alan sinemanın toplumsal gerçeklik ile bir bağlantısı olduğunu ve mevcut bulunan toplumsal gerçekliği yansıttığını söylemek doğru olacaktır (Güngör, 2017: 105).

Sinema, kültürel ve toplumsal yaşamımızın önemli bir parçası olup, izleyicilere birçok farklı dünyayı keşfetme ve deneyimleme fırsatları sunmaktadır.

3.2. Belgesel Sinema

İlk kez Fransızlar tarafından gezi filmi karşılığında kullanılan belgesel film kavramı, belge ve sinemaya ilişkin unsurların birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan bir film türüdür. Belgesel sinema, gerçek olayları, insanları, yerleri ve gerçek yaşamı konu alan bir sinema türüdür. Genellikle objektif bir bakış açısıyla gerçekliği yansıtmayı amaçlar ve genellikle kurgusal unsurlardan kaçınır.

Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında belgesele ilişkin birçok tanımlamayla karşılaşmak mümkündür. Waugh (1984:11) belgeselin dünyayı olduğu gibi yansıtma ve insanlara bu gerçeği açıkça gösterme fikriyle üretildiğini belirtirken, belgesel sinemanın kurucu isimlerinden kabul edilen Grierson ise belgeseli gerçeğin yaratıcı bir şekilde yorumlanması şeklinde tanımlamıştır (Hardy, 1966:13).

Belgesel sinemayı diğer türlerden ayıran temel unsur, buradaki gerçekliğin hayal ve kurgudan ziyade bilgi ve belgeye dayanmasıdır. Belgesel, izleyicilere objektif bir bakış açısı sunarak, onları gerçek dünyanın kurmaca olmayan yüzüyle tanıştıırma amacını güder (Waugh, 1984:11).

Belgesel film, medyada sunulan bir haber filmi gibi değildir. Yönetmen tarafından araştırma, keşif, tartışma ve değerlendirmeler yapılarak, kendine özgü bir anlatım diliyle ortaya çıkan bir sunumdur (Bernard, 2011:5). Belgesel filmler, kişiler, gerçek olaylar, belgeler ve mekanlardan yola çıkarlar ve yönetmenin sinematografik bakış açısıyla özgün bir şekilde işlenirler (Güneş, 2017:68).

Belgesel film medyada sunulan bir haber filmi gibi değildir. Belgesel filmler genellikle dramatizasyondan kaçınmakta ve izleyiciye gerçekleri doğrudan sunmaktadırlar. Yönetmen tarafından üzerinde keşif, araştırma, tartışma ve değerlendirmeler yapılarak, kendine özgü bir anlatım diliyle ortaya çıkan bir sunumdur (Bernard, 2011, s. 5). Belgesel sinema, gerçek dünyayı ve gerçek insanları konu almaktadır. Amacı objektif bir bakış açısıyla olayları aktarmaktır. Belgesel filmler genellikle izleyiciyi bilgilendirmeyi, farkındalık yaratmayı veya belirli bir konuyu derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle belgesel filmler gerçek olaylara, kişilere, mekanlara ve belgelere dayanırlar, bunlar yönetmenin sinematografik bakış açısıyla özgün bir şekilde işlenirler (Güneş, 2017, s. 68).

Belgesel sinema, sinema sanatının gerçekliği ve insan yaşamının çeşitli yönlerini anlamak ve ifade etmek için önemli bir araçtır. İzleyiciye derinlemesine bilgi sunmanın yanı sıra, belgesel sinema toplumsal değişime katkıda bulunabilir ve tarihsel belleği koruma işlevi görebilmektedir.

3.2.1. Belgesel sinemanın tarihçesi

Sinemanın ortaya çıkışı kadar eski olan belgesel sinema, sinema ile birlikte gelişmiş ve 19. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkmıştır. 1895 yılında Lumiere Kardeşler'in çekmiş olduğu Arrival of a Train at La Ciotat (Trenin Ciotat Garına Girişi) filmi hem belgesel sinemanın başlangıcı hem de gerçekçi bir olayı yansıttığı için kimi sinemacılara göre ilk

belgesel film olarak da kabul edilmektedir (Grierson, 1968) Bu dönemde belgesel sinema daha çok günlük yaşamı, kısa doğa sahnelerini veya sıradan olayları kaydetmek için kullanılmıştır.

Dünya Savaşı sonrası dönemde belgesel sinema, toplumsal ve politik olayları belgeleme amacı taşımaya başlamıştır. Sovyet yönetmen Dziga Vertov'un "Kamera ile Adam" (Man With a Movie Camera, 1929) gibi filmleri bu dönemde dikkat çekmiştir. 1930'lar ve II. Dünya Savaşı döneminde ise belgesel sinemanın politik amaçlar için kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde özellikle propaganda amaçlı belgesel filmler üretilmiştir. 1950'lerde belgesel sinema, teknik ve estetik anlamda yenilikler yaşamıştır. Bu dönemde, yönetmenler gerçekliği daha derinlemesine incelemeye ve farklı perspektiflerden ele almaya başlamışlardır. Örneğin, Robert Flaherty'nin "Nanook of the North" (1922) gibi filmleri, belgesel sinemanın doğal yaşamı ve toplumları inceleme yolunda önemli adımlar atmıştır. Kuzeyde yaşayan Eskimo ailesi olan Nanook'ların yaşamını konu alan bu belgesel, araştırma belgeseli kapsamında yer almış ve film dünyada büyük yankı uyandırmıştır. Bu filmin ardından araştırma tekniğiyle çekilen gerçekçi filmlerin sayısı da artmıştır (Ulutak, 2003).

1960'lar ve sonrasında yapılan belgesel filmler ise izleyicilerde bilinçlenme ve eyleme geçme isteği uyandırmaya yönelik filmler olmuştur. Çünkü bu dönemde yönetmenler çektikleri belgesellerde, sivil haklar hareketi, feminist hareket, çevre aktivizmi gibi sosyal ve politik hareketlere neden olacak konuları işlemişler ve insanları değişime teşvik etmişlerdir. Dolayısıyla belgesel filmler geleneksel yapısının dışında sadece informal öğrenme veya eğlence amaçlı yapımlar olmaktan çıkmış kamuoyunu şekillendirmek, politika belirlemek ve aktivist ağlar kurmak için daha büyük bir çabanın parçası olarak görülmektedirler (Nisbet ve Aufderheide, 2009:450-451).

Belgesel sinema, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve bu teknolojilere ulaşım kolaylığı sayesinde daha erişilebilir hale gelmiş ve çeşitlenmiştir. Film festivalleri, ucuz video kayıt ve düzenleme ekipmanları, dergilerin özel DVD sayıları, internet dağıtımı ve YouTube ve Vimeo gibi arşivsel internet sitelerinin hızla büyümesiyle bugün artık yüz milyonlarca belgesel film arşivine kolaylıkla ulaşılabilir (Belk, 2011:403-404). Ayrıca, belgesel sinema festivalleri ve dijital platformlar aracılığıyla belgesel filmlerin gösterim ve dağıtımı artmıştır. Bu durum, belgesel sinemanın küresel olarak daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasını sağlamıştır.

3.2.2. Belgesel sinemanın ilkeleri

Belgesel sinema, gerçeklik ile ilgili belirli ilkeleri ve yaklaşımları içeren bir sinema ve anlatı türüdür. Bu nedenle belgesel doğru, gerçek, ortaya çıkması olanaklı olan yansıtma amacı güden bir araç olarak addedilmektedir. Bunu yaparken de belgeselin sahip olduğu bazı ilkeler vardır ve ilgili ilkeler de ön plana çıkarılmalıdır. Bu ilkeler doğrultusunda belgeseller çekilir ve bir nitelik kazanırlar (Rilla, 1974: 115). İlgili ilkeleri şu şekilde sıralamak yerinde olacaktır:

Gerçeklik ve Objektiflik belgeselin en temel ilkesidir. Belgesel sinema, gerçekliği ve olayları mümkün olduğunca objektif bir şekilde yansıtmayı amaçlamaktadır. Yönetmenler, konularını tarafsız bir gözle incelemeye çalışırlar ve kurgusal unsurlardan mümkün olduğunca kaçınırlar.

Doğruluk ve İtibar: Belgesel filmler, ele aldıkları konuları ve izleyiciye sundukları bilgiyi doğru ve güvenilir bir şekilde aktarmaya çalışırlar. Yönetmenler, araştırma yaparken, öte yandan da kaynakları doğrular ve belgeselde sunulan bilgilerin itibarını korumaya özen gösterirler.

Gözlem ve Dökümantasyon: Belgesel sinema, genellikle gözlem ve dokümantasyon temeline dayanır. Yönetmenler, olayları, insanları, objeleri veya yerleri doğal ortamlarında kaydederek gerçekliği yansıtmaya çalışırlar. Bunu yaparken öyküleştirmeden, yapaylık ve kurmacadan uzak durarak, anında olan ve doğal olanı yansıtmaya gayret etmektedir (Tobias, 1998:20).

3.2.3. Belgesel sinemanın içerik açısından türleri

Belgesel sinema, içerik açısından çeşitli türlere ayrılmaktadır. Rotha (2000:122-124) belgeselleri içerik anlamında temelde gerçekçi gelenek, haber-gerçek gelenek, doğalcı (romantik) gelenek ve propaganda geleneği ile yazılan belgeseller olmak üzere dört gruba ayırmaktaydı. Bu ayrımı belirleyen en önemli unsur Rotha'nın dönemine değin çekilen belgesellerin ağırlıklı içerikleridir (Rotha, 2000:20). Bill Nichols (2001) ise belgeselleri açıklayıcı belgesel, gözlemsel belgesel, interaktif belgesel, refleksif belgesel ve edimsel belgesel olarak beş gruba ayırmakta ve bu ayrım da belgeselin amacının etkili olduğunu belirtmektedir (Nichols, 2001). Her belgesel film, ele aldığı konuya, hikayeye ve anlatım tarzına göre farklı bir türde oluşmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada belgesel sinemanın içerik açısından yaygın türlerine yer verilmektedir.

Görsel Antropoloji: İnsan topluluklarını, kültürlerini ve geleneklerini inceleyen belgesel türüdür. Etnografik araştırmalara dayanarak, farklı coğrafyalarda yaşayan insanların yaşam tarzlarını ve kültürel pratiklerini gösterir.

Doğa ve Hayvan Belgeseli: Doğal yaşamı, biyolojik çeşitliliği, ekosistemleri veya belirli hayvan türlerini konu alan belgesel türüdür. Bu tür belgesel filmler genellikle doğal ortamlarda çekilir ve hayvan davranışlarını gözlemleyerek izleyiciye sunar.

Tarihî Belgesel: Tarihi olayları, dönemleri veya kişilikleri konu alan belgesel türüdür. Tarihî belgesel filmler, arşiv görüntüleri, uzman görüşleri, dramatizasyonlar veya yeniden yapılandırmalar kullanarak geçmiş olayları anlatır.

Siyasi ve Toplumsal Belgesel: Siyasi olayları, toplumsal hareketleri, insan hakları konularını veya toplumsal değişimleri ele alan belgesel türüdür. Söz konusu bu tür belgesel filmler genellikle toplumsal sorunlara dikkat çekmek ve izleyicide bilinç oluşturmak amacı taşır.

Sanat ve Kültür Belgeseli: Sanat eserlerini, sanatçıları, kültürel etkinlikleri veya sanatın toplum üzerindeki etkilerini konu alan belgesel türüdür. Sanat ve kültür belgeselleri, sanatın evrensel ve yerel (bölgesel) boyutlarını göstererek izleyiciye sanatın derinliklerini keşfetme fırsatı sunar.

Biyografi ve Portre Belgeseli: Belirli bir kişiyi veya bir grup insanın yaşam öyküsünü, kariyerini veya etkisini inceleyen belgesel türüdür. Biyografi belgeseller, insanların kişisel hikayelerini ve yaşam mücadelelerini anlatarak izleyiciye ilham verme veya onları düşündürme amacı güder.

Spor Belgeseli: Spor olaylarını, sporcuları veya sporun kültürel, ekonomik ve toplumsal boyutlarını konu alan belgesel türüdür. Spor belgeselleri, sporun insan yaşamı üzerindeki etkilerini, spor süreçlerini ve sporcuların hikayelerini anlatarak izleyiciye sporun derinliklerini gösterir.

Müzik Belgeseli: Müzikal grupları, müzik türlerini, müzik endüstrisini veya belirli müzik olaylarını konu alan belgesel türüdür. Müzik belgeselleri, müziğin evrensel dilini ve müzikle ilgili kişisel hikayeleri izleyiciye sunar.

3.3. Türkiye’de Belgesel Sinema

Türkiye’de belgesel sinemanın temelleri 1920’li yıllarda atılmıştır. Bu dönemde Türk kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla yapılan kısa filmler, belgesellerin ilk örnekleri olarak addedilmektedir. 1930’larda ise, özellikle propaganda amacı güden belgesel filmler öne çıkmıştır. Bu dönemde çekilen filmler ile yeni kurulan Cumhuriyet’in değerleri ve modernleşme süreci yansıtılmıştır.

3.4. Belgesel Sinemada Anlatı Kavramı

Belgesel sinemada anlatı sunumu, belgeselin özünü ve izleyiciyle olan etkileşimini şekillendiren önemli bir belirsizdir. Anlatı, belgeselin gerçekliğinin nasıl gerçekleştiği ve izleyiciye hangi mesajı iletmek istediğini belirlemektedir. Anlatı, bir hikayenin nasıl kurgulandığı ve sunulduğu anlamına gelmektedir. Belgesel sinemada anlatı, gerçek olaylar, kişiler ve koşullara özgü bir bağlam içerisinde izleyiciye bilgi aktararak, duygusal bir deneyim sunmaktadır.

3.4.1. Belgesel anlatısı, anlatının işlevleri ve unsurları

Belgesel sinemada anlatı, izleyiciye sunulan bilgilerin yanı sıra duygusal ve düşünsel bir deneyimin yaşatılmasını da ifade etmektedir. Anlatımın yapısı, kullanılan teknikler ve yönetmenin bakış açısı, belgeselin dağılımı ve ekranın üzerindeki yansımalarını oluşturan unsurlardır. Bu nedenle, belgesel sinema, yalnızca bir bilgi verme aracı değil, aynı zamanda toplumsal meselelere ilişkin anlayış sunan bir sanat biçimidir. Belgeseller, gerçek yaşam deneyimlerini ve insan hikayelerini aktararak, sosyal, tarihi ve kültürel konular hakkında bir anlayış sağlamaktadır. Bu tür filmler, seçeneklere yönelik çeşitli perspektifler sunarak, toplumun sorunlarına ilişkin bir anlayış kazanarak bunların izlenmesine ve izlenilenlerin de sorgulanmasına yardımcı olmaktadır. Belgesel sinema, insanların yaşamlarını, mücadelelerini ve başarılarını samimi bir şekilde ortaya koymayı, empatiyi geliştirmeyi ve toplumsal gelişmeyi artırmayı kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda, belgesel sinemanın hem eğitici bir işlev üstlendiğini hem de toplumsal değişim için bir platform sağladığını ifade etmek yerinde olacaktır.

İzleyiciyi bilgilendirmeyi, düşündürmeyi ve duygusal olarak etkilemeyi amaçlayan belgesel filmlerde gerçeklik ön plandadır. Bu nedenle belgesel sinema gerçeği yansıtmayan, kurmaca olandan uzak durarak, tüm yönleriyle gerçeği anlatmaya çalışmaktadır. Bu nedenle de belgesel filmler, yapım aşamasından önce titiz, özenli ve derin bir araştırma safhası geçirmektedirler.

Sinemanın temelinde kurgu vardır ve bu kurgu sinemada gerçek olan ya da olmayan her şeyin perdeye yansımalarını sağlamaktadır. Sinemadaki kurguyla birlikte her şeyin yeniden inşa edilmesi mümkün olmaktadır. Sinemanın bir türü olan belgesellerde ise her şey gerçek hayattan alınmış olayları, hikayeleri veya gerçek kişilerin yaşamlarını konu almaktadır. Olaylar, süreçler ve kişiler tarafsız bir şekilde sunulmaya çalışılarak, izleyicinin konu hakkında daha fazla bilgiye ulaşması amaçlanmakta ve farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Belgesel film çoğunlukla belirli bir kurgusal düzen oluşmaktadır. Olaylar kronolojik açıdan sıralandırılmakta ve bölümler halinde düzenlenmektedir. Bu düzenlemede yönetmenin bakış açısı ve yorumu oldukça önemli olmaktadır. Yönetmenin hikayeyi anlatım tarzı ve anlatımı destekleyici unsurları; çekim açıları, montaj, renkler, ses efektleri... vb. kurguda nasıl kullandığı, belgeselin mesajının izleyiciye net bir biçimde yansımaları sağlayacaktır. (Sözen, 2008:176).

Belgeseller, sadece bireysel hikayeleri anlatmakla kalmaz, aynı zamanda söz konusu bu hikayeleri toplumsal, kültürel, tarihi veya politik bir bağlam içinde ele aldıklarından sorun çözümleyici görevini de üstlenmektedirler. Belgesel, izleyicinin belirli bir sosyal, kültürel veya politik durumu anlamaları ve yeni bir bakış açısı kazanmalarını sağlayabileceği gibi var olan eski düşüncelerin de değişmesini ya da yok olmasını da sağlayabilmektedir (Rotha, 2000:85).

Hem yazınsal alanda hem de görsel alanda anlatının nasıl yapılacağı seçilecek vasıtaya bağlıdır. Edebi alanda bir yazı olurken belgesel sinemalarda görsellik de olmaktadır. Belgesel filmler anlatılarını görsel alanda yaratan yapımlardır. Bu anlamda belgesel anlatısının dört unsurdan oluştuğunu ifade etmek yerinde olacaktır:

1. Anlatı Tarzı
2. Anlatı Perspektifi
3. Anlatı Tipolojisi
4. Sinematografik Öyküleme Boyutu

Turner'e (1993:3) göre anlatı tarzı bir metinde anlatının hangi şekilde ele alındığıyla ilişkili olup aktarıcının konumu, anlatımın belirsizliği ve olayların sıralanışı gibi pek çok açıdan anlatıya bakılan bir durumu kapsamaktadır. Belgesel sinema anlatısının tarzı, belgesel filmlerin yapısal ve estetik özelliklerini, hikaye anlatım tekniklerini ve izleyiciye iletilen mesajların sunumunu kapsamaktadır. Belgesel sinema anlatısının tarzı yönetmenin belgeseldeki amacına, izleyiciye ulaştırmak istediği mesaja ve filmde kullanılan tekniklere bağlı olarak şekillenir. Dolayısıyla yazarın konuyu nasıl kaleme alacağı ve yazdıklarını nasıl kurgulayacağı önemlidir.

Her belgesel film belirli bir tarz veya kombinasyonu benimseyebilir. Bazı belgesel filmler, geleneksel kurgusal filmlerde olduğu gibi belirli bir hikaye veya karakterlerin gelişimine odaklanan bir anlatım tarzı benimser. Bu tarzda, belgesel filmde belirli bir anlatı akışı ve dramatik yapının bulunması yaygındır. Klasik anlatılarda olaylar anlatılırken belirli bir

kronolojik sıra gözetilebilirken modern anlatılarda zamansal sıçramalara, kahramanların farklı karakterler arasındaki sıçramalarına yer verilmektedir.

Anlatı mesafesi, anlatının nasıl iletildiğiyle ilgilidir yani anlatı doğrudan mı yoksa dolaylı olarak mı iletilmektedir. Anlatının iletilme şekillerine göre anlatanla anlatılan konu arasında mutlaka az ya da çok bir mesafe mevcuttur ve bu mesafe anlatıcı tarafından oluşturulmaktadır. Anlatının anlatma ve gösterme arasında nerede yer aldığını ise anlatının mesafesi göstermektedir.

Bir anlatıda anlatıcının öncelikli olarak belirlemesi gereken konu anlatının gösterim mi yoksa anlatma türüyle mi anlatılacağına karar vermektir. Anlatıda konu ve karakterlerin dolaylı olarak taklit edilmesine dayalı anlatım türü gösterim (mimetik) olarak adlandırılırken, anlatıdaki olayların bir sunum içinde anlatılarak sunulmasına ise anlatma (diegetik) denilmektedir (Bordwell, 1985:3). Bu nedenle anlatıcı için en temel problem anlatıda hangi türün kullanılacağını seçmek ve çalışmanın türüne göre en uygun yöntemi belirlemekten ibarettir. “Anlatı Söylemi” adlı kitabında bu iki kavrama değinen Gerard Genette, diegetik ile yalın anlatı formunu temellendirirken mimetik ile de drama formunu temellendirmiştir (Genette, 1982:129).

Öyküyü düzenlemenin ikinci yolu boyutu olan anlatı perspektifi ise, anlatıcının öyküyü sunuş tarzının niteliğidir ve bu, öyküyü yönlendiren karakterin sahip olduğu bakış açısının “nasıl” ve “ne” oluşuyla belirlenmektedir (Chatman, 1990:111-112). David Bordwell’e (1985:7) göre perspektif terimi, anlatıda çeşitli duyarlıkların merkezi bir konum içinde yer almasına refere eden tümel bir anlamı içerir. Perspektif, pek çok açıdan mimetik anlatım geleneğinin en önemli kavramıdır, çünkü mimetik gelenekte anlatım göstermeye, alımlama da algılamaya eşittir.

Anlatı perspektifi ise anlatıyı düzenlemenin başka bir seçeneğidir. Burada önemli olan anlatıcının anlatıyı sunuş tarzının niteliğidir. Anlatıcının bakış açısının ne olduğu ve nasıl olduğu bu tarzın niteliğiyle belirlenmektedir (Chatman, 1990:111-112). Jacop Lothe (2000:40) anlatı perspektifini anlatıcının ya da karakterlerin olaylarla ilişkili yargı ve deneyimlerinin aktarılmasında kullanılan dilin uzak ya da yakınlığını anlatan bir yapılanmadır. Mieke Bal’a (1997:143) göre ise anlatı perspektifi oluşan algının fiziksel veya psikolojik boyutunu göstermektedir.

Anlatılarda, söylem doğrudan “perspektif”in nasıl oluşturulduğu sorunuyla ilişkilidir. Çünkü anlatılan çevre, nesne ve insan tasarımı başlangıçta sadece bir “malzeme”dir. Anlatıyı sanatsal bir değere yükselten şey, seçilen “perspektif” aracılığıyla bu doğal malzemeye nitelik

kazandırılmasıdır. Nitelik, burada özne ile nesne arasındaki ilişkinin, yani uzaklık ve yakınlığın estetik bir duyarlılıkla sunulmasıdır. Ayrıca, perspektif bir anlatıda “kimin konuştuğu”nun belirlenmesidir. Anlatıdaki ses (voice) ile anlatının perspektifi arasında ayırım yapmak önemlidir; perspektif, anlatıcının benimsediği bakış açısıdır. Genette ise bakış açısı yerine odaklanma (focalization) terimini kullanır (Lothe, 2000:40). Bu unsurlar bir metne döküldüğünde şöyle bir yapı ortaya çıkar:

Anlatı perspektifinin nasıl oluşturulduğu anlatının söylemiyle doğrudan ilişkilidir. Anlatıda konunun nasıl işleneceği, hangi perspektiften sunulacağı anlatının sanatsal bir söylem kazanmasına neden olmaktadır. Yine perspektif anlatıda anlatıcının ya da konuşmacının kim olduğunu belirlemek ve ayırt etmek için de önemlidir.

İngilizcede “point of view” olarak ifade edilen bakış açısı, belgesel anlatı unsurlarından birisidir. Ve anlatıya konu olan olayların ve durumların anlatıcısının kim olduğuyla ilişkilidir. Anlatı tipolojisini belirlerken kim, kime neyi nasıl anlatıyor sorusuna cevap aranmaktadır. Bu nedenle anlatının bakış açısı anlatıcı ile seyircinin anlatıya yani konuya ne uzaklıkta durduğuna açıklık getirmektedir (Bal, 1977:15).

Bir belgeselde anlatıcının kim olduğu oldukça önemlidir. Çünkü anlatının tipolojisi anlatıcının kim olduğundan etkilenmektedir. Burada anlatıcı ses anlatının başrolü olabileceği gibi anlatıyı kaleme alan yazar ya da bir başkası da olabilmektedir. Anlatıcının kim olduğu anlatının nasıl şekilleneceğine karar verici konumundadır ve bu durumda anlatının tipolojisine katkı sağlamaktadır (Kıran ve Kıran, 2003).

Anlatıda bakış açısını sınıflara ayıran Gerard Genette göre konuyu üç başlık altında incelemek mümkündür:

1. Sıfır Odaklanma
2. İçsel Odaklanma
3. Dışsal Odaklanma

Sıfır odaklanma, anlatıcının varlığını asla hissettirmediği ve anlatıya asla yorum yapılmayan anlatıdır. Bu tarz anlatımda anlatıcı kendisinden söz etmediği olaylara yorum yapmadığından dolayı konu seyirciye objektif olarak yansımaktadır.

İçsel odaklanmada anlatıdaki olaylara dahil bir başkasının anlatıcı olması söz konusudur. Bu nedenle bu anlatım tarzında öznel ve sübjektiflik vardır. Yani anlatıcı konuyu kendi bakış

açısıyla anlatmaktadır. İnandırıcılık konusunda seyirci üzerinde fazla etkili olmasa da hissedilecek duygunun aktarımında etkilidir.

Dışsal odaklanmada konuyu dışarıdan gözlemleyen ve kendi gözlemleriyle olayları seyirciye anlatan bir anlatıcı söz konusudur. Anlatıcının kesin ve doğru bilginin tamamına ulaşmadığı bu tarz anlatımda hiçbir şey objektif değildir (Lothe, 2000:20-25).

Sinematografik öyküleme, görsel ve işitsel unsurlar aracılığıyla hikaye anlatma sanatı olarak tanımlanmaktadır. Bu teknik, izleyicilere duygusal ve anlamlı bir deneyim sunmak için film yapımında kullanılan çeşitli yöntemleri kapsar. Sinematografik öykülemenin temel unsurları ise aşağıdaki faktörlerden oluşmaktadır:

Görüntü; Bir sanat dalı olan sinema görsel alanı da içine almaktadır. Bu nedenle görüntü sinema açısından önemlidir. Filmde yer alacak mekanların, oyuncuların ve nesnelerin görüntüsünü doğru almak ve kullanmak istenilen duyguyu oluşturmak için önemlidir. Dolayısıyla görüntünün teknik açıdan kurgulanması dikkat edilmesi gereken bir konudur (Şenyapılı, 1998:91).

Aydınlatmada ışık kaynağının yönü, yoğunluğu ve rengi, sahnenin atmosferini ve duygusal tonunu belirlemektedir. Belgesellerde pek çok duyguyu; gerçekçilik, korku, sevinç... her türlü psikolojik durumu anlatmayı sağlayan şey temelde, ışığın yansımalarıyla birlikte ortaya çıkan oyunlardır (Barnwell, 2011:50). Işık tasarımı anlam boyutu, estetik boyutu ve teknik niteliği açısından bir belgeseli etkileme gücüne sahip olduğu gibi belgesellerdeki görüntülere de estetik bir görüntü kazandırmaktadır.

Belgesel sinemalarda ışıklandırmanın teknik boyutu çekim mekanları ve bu mekanlardaki doğal ya da yapay ışık konusu ile ilişkilidir (Millerson, 2002:21).

Belgesel sinemalarda görüntü açısından renk seçimleri de oldukça önemlidir. Film boyunca tutarlı bir renk paleti kullanmak, renkler arasında doğru geçişler sağlamak, kontrastlar seyircinin duygusal tepkilerini yönlendirmek ve anlatıdaki temayı vurgulamak açısından ön plandadır.

Renk geçişleri, kontrastlar ve değişen ışık oyunları belgesel yapılarına dinamik bir yapı kazandırır. Belgeseller genellikle gerçekçi bir temele dayanırken, izleyicinin estetik bakış açısını da besleyen görsel unsurlarla zenginleştirilir. Işıklandırmanın belgeseldeki teknik yönü, mekanların ve doğal ile yapay ışık kullanımının detaylarıyla ilgilidir. Belgeseller genellikle doğal ortamlarda çekilse de bazen stüdyo ortamında da çekilebilirler; ancak doğal ve stüdyo ışıklandırması arasında teknik farklılıklar bulunmaktadır. Yapay ışık kullanımının teknik olarak

belirginleştirilmesi, belgeselin anlamında da değişikliklere neden olabilmektedir (Millerson, 2002:21).

Oyunculuk; Gerçekçilik ve doğallık üzerine inşa edilen belgesel sinemalarda oyunculuk önemli ve etkin bir boyut olarak addedilmektedir. Hem sinemada hem de belgesel sinemada eylemin gerçekleşmesini sağlayan anlatıcı niteliğindeki kişi, oyuncudur. Belgesel sinemalarda yer alan oyuncular, doğal oyuncular yani gerçek kişiler alabileceği gibi temsili kişiler veya diğer bir anlatım ile canlandırıcılar da olabilmektedir. Anlatının inandırıcılığı oyuncuya bağlı olmakla birlikte, belgesellerin yapımında her iki durumda oyunculuğa yer verilebilmektedir (Rotha, 2000:123).

Yineleme; Seyirciye işlenen konu ya da olay hakkında bilgi vermeyi amaçlayan belgesel yapıtların öğreticilik tarafı her daim ön plandadır. Dolayısıyla belgesellerde sık sık yinelemelere ve tekrarlara yer verildiği görülmektedir. Söz konusu bu yinelemelerle, seyircinin konuya aşina olması ve konuya daha fazla hakim olması sağlanmaktadır. Ancak bu yinelemeler sırasında kullanılan dil oldukça önemlidir. Seyirciyi bu yinelemelerden sıkmadan, konunun sıklıkla tekrar edilmesi gerekir. Bu nedenle, belgeselin dili yapaylıktan uzak olmalıdır (Cereci, 1997:79-80).

Ayrıntı; Bir belgesel anlatısının en önemli, etkin ve vurucu unsuru ayrıntıdır. Belgeselde ayrıntıya seyirciyi etkilemek ve anlatının konusu hakkında onları düşünmeye zorlamak için yer verilmektedir. Ancak belgesellerde ayrıntıya yer verirken seyircide kafa karışıklığına neden olacak detaylardan kaçınmak büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle fazla ayrıntı kullanmak yerine asıl dikkati çekecek ve istenilen vurguyu yaratacak ayrıntı kullanılmalıdır (Rabiger, 1998:19).

Kurgu; Bir film yapımında görüntülerin ve sahnelerin senaryo bütününe amaca uygun olarak bir araya getirilip montajlanması işlemine kurgu denilmektedir (Monaco, 2001:20). Kurgu, hikayenin akışını ve temposunu belirlemektedir. Hızlı kurgu aksiyonu ve heyecanı artırırken, yavaş kurgu filme derinlik ve duygusal yoğunluk katmaktadır.

Bir kurgu tekniği olarak montaj bir dizi görüntünün bir araya getirilerek seyirci üzerinde belirli bir fikir veya duygusal etki yaratmak için kullanılmaktadır. Bu nedenle montajın anlamlı bir bütünlük içinde yapılması önemlidir.

Anlatı içinde bir sahneden başka bir sahneye geçişlerinde de ise kesme tekniği kullanılmaktadır. Zira, film içindeki ani kesmeler seyirci üzerinde farklı etkiler oluşturmaktadır.

Belgesel sinemada kurgu ilk anda akla kurmacayı getirir de aslında durum farklıdır. Belgesel sinemalarda da gerçek görüntüler üzerinde kurgu yapılabilmektedir. Belgeseller açısından oldukça önemli olan kurgu tekniği, anlatının ilerleyişini ve akışını belirlemektedir. Doğru yapılacak kesme ve montaj işlemleriyle birlikte anlatıda kullanılacak müzikler de teknik anlamda belgeseli olumlu etkileyerek belgesele değer katacaktır (Wimmer ve Dominick, 2007:22).

Ses Evreni; Ses, sinemada görüntünün anlamını ve algılanmasını güçlendiren en önemli öğelerinden birisini oluşturmaktadır. Ses, duyguları aktarma noktasında da en etkin unsurlardan biri olarak addedilmektedir. Bir filmde görüntü tek başına hikayeyi oluştururken, ses duyguların ön plana çıkmasını sağlamaktadır (Maaso, 2009:19).

Belgesellerde karakterlerin diyalogları, söz konusu bu diyalogların nasıl kaydedildiği, seyircinin anlatıyı nasıl algılayacağını etkilerken kullanılan ortam sesleri veya diğer bir anlatım ile efektler ise sahnelerin gerçekliğini artırmakta ve seyirciyi konuya daha çok çekmektedir.

3.5. Türkiye’de Belgesel Anlatısı

Türkiye’de belgesel kanalların ortaya çıkışı dünyadaki belgesel kanallarının çıkış tarihiyle aynı sürelerle tekabül etmektedir. Oluşan her kanal kendi yayın politikasını oluşturmuş ve yapımlarını bu çerçevede gerçekleştirmişlerdir. Farklı yayın politikalarından dolayı her belgesel kanalının farklı anlatı yapısı oluşmuştur.

Popüler bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte, sinema kültürü de değişime uğramıştır. Bu değişimle birlikte ise televizyonda belgesel kanallar oluşmaya başlamıştır.

Dünya’da ve Türkiye’de belgesel kanallar genelde büyük yayın kuruluşlarının alt yapılanmaları olarak oluşmuşlardır. Örneğin TRT alt yapısında yayın yapan TRT Belgesel kanalı, Türk kültürünü yaymak, korumak, tanıtmak ve gelişimini desteklemek amacıyla farklı dillerde yayın yapmaktadır. Bugün Türkiye’de yayın yapan pek çok belgesel kanalı bulunmaktadır.

Türkiye’de belgesel anlatısı, zengin bir geçmişe ve çeşitli temsilcilere sahip olan önemli bir sinema dalı olarak addedilmektedir. Türk belgesel sineması, çeşitli konuları ve toplumsal sorunları derinlemesine işleyen, izleyiciyi düşündürmeyi ve toplumsal duyarlılık oluşturmayı hedefleyen yapıtlar üretmiştir.

Türkiye’de belgesel sinema, tarihî olaylar, kültürel miras, çevre sorunları, toplumsal hareketler, göç ve mülteci sorunları gibi geniş bir yelpazede toplanan konuları ele almaktadır. Bu

belgeseller genellikle izleyiciye farklı perspektifler sunarak, toplumsal ve bireysel hikayeleri anlatmaktadırlar. Türkiye'nin kültürel ve toplumsal çeşitliliği, belgesel sinema anlatısında da kendini göstermektedir.

Türkiye’de belgesel anlatısını etkileyen unsurlardan birisi de belgesel yapımlar konusunda çalışan yönetmen çeşitliliğidir. Bu yönetmenler, kendi bakış açılarını yansıtarak veya toplumun belirli bir kesimine odaklanarak çeşitli konuları belgesel yapımlarda işlemişlerdir. Bu nedenle her bir yönetmenin tarzı ve yaklaşımı belgesel sinemanın çeşitlenmesine katkıda bulunmuştur.

Türkiye’de belgesel sinema filmlerinin yaygınlaşması ve gösterim alanının çeşitlenmesi ile genişlemesi açısından düzenlenen festivallerin önemli bir yeri vardır. Ulusal ve uluslararası belgesel film festivalleri, belgesel sinemaya ve izleyicilerine odaklanan önemli platformlar sunmaktadırlar.

Türkiye’de belgesel anlatısı hem yerel hem de uluslararası alanlarda önemli bir izleyici kitlesine erişmiştir ve söz konusu bu alanda etkili yapıtlar ortaya koymuştur. Yönetmenlerin ve yapımların çeşitliliği, Türk belgesel sinemasının dinamizmini ve zenginliğini göstermektedir.

3.6. Türk Belgesel Sinemasında Göç Olgusu

Türkiye, tarih boyunca çeşitli göç dalgalarına ve farklı kültürlerin mensuplarına ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve diğer bölgelerden gelen göç dalgaları, Türkiye'nin demografik yapısını büyük oranda etkilemiştir. Türk belgesel sinemasında göç olgusu, ülkenin tarihî, kültürel ve sosyal dokusunda önemli bir yer tutan bir konudur. Göç olgusu, Türkiye'nin hem göç veren hem de göç alan bir ülke olması nedeniyle farklı perspektiflerden ele alınmış ve çeşitli belgesel filmlere konu olmuştur.

Türk belgesel sinemasında göç temalı filmler, genellikle göçmenlerin yaşam mücadelelerini, kimlik arayışlarını, entegrasyon süreçlerini ve toplumsal uyum çabalarını konu almaktadır. Bu filmler, göçmenlerin bireysel hikayelerini ve göç olgusunun toplum üzerindeki etkilerini inceleyen yapımlardır.

Belgesel filmlerde genellikle göçmenlerin kendi sesleriyle anlattıkları hikayelere yer verilmektedir. Bu hikayeler, göçmenlerin vatanlarını terk etme nedenlerini, yeni bir ülkede karşılaştıkları zorlukları, uyum çabalarını (kültürleşme) ve mümkünse başarı hikayelerini içermektedir.

Göç olgusu, Türkiye'de sosyal ve kültürel birçok farklı dinamiği etkileyen bir faktördür. Bu nedenle yapılan belgeseller, ilgili etkileri derinlemesine inceleyip, göçmenlerin ve yerel halkın bir arada yaşama süreçlerini ve bu süreçlerin toplum üzerindeki etkilerini seyirciye sunmaktadır.

Türk belgesel sineması, göç olgusunun ortaya çıkardığı politik süreçleri ve sonuçları da konu edinmiştir. Çünkü Türkiye, son yıllarda Suriye, Irak, Afganistan gibi ülkelere gelen sığınmacı dalgalarıyla da karşı karşıya kaldığından bu durum, Türk belgesel sinemasında göç olgusunun politik ve insani boyutlarının da konu olarak işlenmesini sağlamıştır. Savaş, siyasi baskı ve etnik çatışmalar nedeniyle Türkiye'ye sığınan mülteciler ve zorunlu göç edenlerin hikayeleri de Türk belgesel sinemasının önemli bir parçası olmuştur. Örneğin Mülteci Cerablus belgeseli Suriye'den kaçan mültecilerin hayatta kalma çabalarını anlatan bir belgeseldir.

Göç, Türk toplumunun önemli bir gerçeği olduğu için Türk belgesel sinemasında zengin bir içerik ve derinlik sunan önemli bir tema olarak kabul edilmektedir. Bu belgesel filmler, izleyicilere farklı kültürel, sosyal ve insani açılardan bakma fırsatı vererek, göç olgusunun karmaşıklığını anlamalarına yardımcı olmaktadır. Bu belgeseller, sadece göçmenlerin hikayelerini anlatmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değişimlerin izlerini de ortaya çıkarmaktadırlar.

3.6.1. Türk belgesel göçün türlerine göre yapımlar

Türk sinema belgeselinde göç ilişkisi sosyal, tarihi, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla zengin bir içerik sunmaktadır. Farklı türlerdeki yapımlar, göçlerin farklı kesitlerini ve çeşitli parçalarını inceleyerek, izleyiciye derin ve farklı bir anlayışla toplumsal olaylara dikkat çekmektedir. Belgeseller, göçün bireylerin ve toplulukların üzerindeki etkileri ve yarattığı koşulları inceleyerek, empati oluşturma ve kalıcı bir hoşgörü anlayışı yaratma işlevi üstlenmektedir. Bu yapımlar göç edenlerin yaşayabilecekleri hayal kırıklıklarını, karşılaşmaları muhtemel kayıpları ve zorlukları belgeseller aracılığıyla izleyicilere aktararak, bu deneyimlerin anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, göçün yalnızca fiziksel bir yolculuk değil, aynı zamanda duygusal bir mücadele alanı olduğu ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türk belgeselinde mevcut olan göç türlerini şu şekilde ifade etmek yerinde olacaktır;

1. Kırsal Göç: Örnek yapım “Yolda” (2013)
2. Savaş ve Zorunlu Göç: Örnek yapım “Çocuklar ve Savaş”, “Suriye iç savaşının ardından Türkiye'ye gelen mülteci çocuklar” (2015)

3. Ekonomik Göç: Örnek yapım “İlk Kış” “Yurt dışında çalışmak için göç” (2010)
4. Kültürel Gezi: Örnek yapım “Göçmenler” (2008)
5. Mülteci Göçü: Örnek yapım “Mülteci” (2017)
6. Uluslararası Göç: Örnek yapım “Sınırdaki”, “Türkiye’nin bir geçiş noktası olarak işlevi” (2018).

Türk belgesel sineması alanında örnek teşkil edebilecek ve iç göç temasını irdeleyen birkaç yapımı şu şekilde ifade etmek yerinde olacaktır. “Yolda” (2013) Anadolu’nun gezi alanlarından büyük şehirlere göç eden insanların yaşamlarını ve karşılaşılan durum ve zorlukları açıklar. Bu belgesel, yaşam hayatının kaybı ve şehir yaşamına uyum süreçlerini ele almaktadır.

“İstanbul Kısa Bir Belgesel” (2012) İstanbul’a göç eden insanların hikayelerini ve şehirdeki yaşam mücadelelerini irdelemektedir.

Türk belgesel sineması alanında örnek teşkil edebilecek ve dış göç temasını irdeleyen birkaç yapımı şu şekilde ifade etmek yerinde olacaktır. “Çocuklar ve Savaş” (2015) Suriye’nin iç savaşı nedeniyle Türkiye’ye göç eden çocukların yaşamlarını ve yaşadıkları travmaları ele almaktadır. Bu belgesel, zorunlu göçün gidişatının ve süreçlerinin bir şekilde ortaya çıkmasını, göçmen çocukların yaşadıkları yerlerde hayatta kalma mücadelelerini izleyicilere sunmaktadır.

“Mülteci” (2017) Suriye’den gelen insanların hayatlarına dair günlük olaylara yönelik, duygusal ve empatik bir bakış sunarak, uygulamada mültecilerin yaşadıklarını anlamalarına yardımcı olmaktadır.

“Sınırdaki” (2018) Türkiye’nin Avrupa’ya göç yolundaki rollerini ve bu süreçte oynanan mücadeleyi ele almaktadır. Özellikle Türkiye’nin Suriye’deki savaşa yönelik yaklaşımlarını konu alan ilgili yapıt, diğer krizlerden kaçan göçmenleri ve yaşamlarını irdelemektedir. Söz konusu bu film, göçmenler için bir geçiş noktasının bozulmasının yanı sıra, insan kaçakçılığı gibi karanlık yanlarını da incelemektedir.

Zorunlu göçler, genellikle savaş, doğal afet, etnik çatışma veya siyasi baskı gibi dışsal olaylar sebebi ile meydana gelmektedir. Bu tür göçler, geçmiş ve yeni ikamet yerlerine yönelik değişimler anlamına gelmek ile birlikte, toplulukların hayatta kalma çabalarının bir devamıdır. Örnek yapımlar: “Çocuklar ve Savaş” (2015), “Mülteci” (2017), “Sınırdaki” (2018).

İnsanların veya toplulukların daha iyi yaşam koşulları, iş fırsatları veya eğitim imkanları arayışıyla meydana gelen göçlerdir. Örnek yapımlar: “Yolda” (2013), “İstanbul Kısa Bir Belgesel” (2012).

“İlk Kış” (2010) Bu belgesel yurt dışında çalışmak üzere göç eden Türklerin hikayelerini anlatırken, aynı zamanda ekonomik göçün insanlar üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir.

Türk sinema belgeselinde göç, geçici ve kalıcı türleriyle zengin bir içerik sunmaktadır. Bu yapımlar, ülkeye göç olgularının farklı boyutlarını gösterirken, aynı zamanda insan hikayeleri aracılığıyla toplumsal olaylara da dikkat çekme işlevi görmektedir. Geçici göçler genellikle geçici zorluklarla ilişkilirken, kalıcı göçler daha derin sosyal ve kültürel dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Her iki türdeki belgeseller, empatiyi geliştirme ve farkındalığı artırma amacını taşımaktadır.

Geçici Göçler Örnek yapımlar: “İlk Kış” (2010), “Yolda” (2013)

Kalıcı Göçler Örnek yapımlar:

“Mülteci” (2017) Suriye iç savaşından kaçan mültecilerin, Türkiye’ye kalıcı olarak yerleşme çabalarını ve yaşam mücadelelerini ele almaktadır.

“Sınırdaki” (2018) belgeseli, kalıcı göçmenlerin sosyal dinamikleri ve yeni yaşam mücadelelerini inceleyen önemli bir yapımdır. Bu belgesel, Türkiye’nin Avrupa’ya açılan kapısı olarak bilinen sınır bölgelerini açarak, göçmenlerin yaşadığı sorunları ve uyum süreçlerini ele almaktadır.

4. GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSUNUN TÜRK BELGESEL SİNEMASI ‘UMUDUN KANADINDA’ FİLMİNDE ANLATI YAPISI AÇISINDAN ANALİZİ

4.1. Umudun Kanadında Belgesel Filmi ve Künyesi

Şekil 4.1. Filmden kareler

Yönetmen: Ümran Safter

Yapımcı: Zehra Yılmaz- Suraj Sharma Proje Koordinatörü: İlker Görenel

Görüntü: Orkun Telli, Adem Keleş, Ceyhun Bür, Umut Özçelik

Ses: Emir Kocatepe

Kurgu: Ömer Leventoğlu

Yapım Tarihi:2019

Süresi: 01:00:01

Format: Belgesel

4.2. Belgesel Filminin Konusu

“Umudun Kanadında- On the Wings of Hope” belgesel filmi, IŞİD saldırıları nedeniyle Bodrum’dan Yunanistan’ın Kos Adası’na geçmeye çalışırken, bindikleri botları batan biri çocuk, beş Iraklı mültecinin dört yıla yayılan hayatta kalma süreç ve mücadelelerini anlatmaktadır.

Film, teknede mültecilerle birlikte olan ve bu yüzden Kos Adası’nda gözaltına alınan Zehra Yılmaz’ın kader ortaklığı yaptığı, biri çocuk beş Iraklı Kürt mülteciyi arama hikâyesidir. Yılmaz, dört yıl boyunca beş mültecinin izini tüm Avrupa’da sürmüş, bu takip onu İran’a Irak’a, Doğu Avrupa ülkeleri olan Almanya ve Finlandiya’ya kadar götürmüştür. Söz konusu bu yolculukta mültecilerle dolu trende seyahat etmiş ve yolu insan kaçakçılarıyla kesişmiştir. Dört yıl boyunca mültecilerin hayal kırıklıklarına, yaşam mücadelelerine, acılarına ve umutlarına tanıklık etmiştir.

Film, göç olgusunu derinlemesine inceleyerek, farklı ülkelerden gelen insanların Türkiye'ye sığınma süreç ve çabalarını ve burada yeni bir hayat kurma mücadelelerini gözler önüne sermektedir. Belgeselin ana teması, göçmenlerin ve mültecilerin yaşadıkları kişisel hikayeler ve deneyimler üzerinden, bu insanların kimlik arayışları, aidiyet duyguları ve topluma entegrasyon ve uyum süreçlerinde hayatta kalma mücadelelerini ve umutlarını koruma çabalarını anlatmaktadır. Her karakterin kendi yaşam mücadelesini konu edinen ilgili belgesel, seyirciye hayatın zorlukları karşısında umutlarını kaybetmemeleri gerektiğini anlatmaktadır.

4.3. Belgesel Filminin Karakterleri

4.3.1. Aisha Azya ve Masood Azya

Aisha Azya, 10 yaşında annesi ölmüş Irak'lı bir çocuk mülteci. Orta Doğu'dan uzun ve tehlikeli bir yolculuğa çıkarak, Avrupa'ya ulaşma çabası içinde olan Aisha Azya ve babası Masood Azya, savaş, yoksulluk veya zulüm gibi sebeplerle kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan göçmenlerdir. Masood, kızı için daha güvenli, daha sağlıklı yaşam koşullarını ihtiva eden ve umut dolu bir gelecek hayal etmektedir. Söz konusu bu hayal, baba kızı bu zorlu yolculuğa itmiştir. Aisha ve Masood'un kendi ülkelerindeki zorlu yaşam koşulları, onları tehlikeli yolları göze alarak daha iyi bir hayat umuduyla Avrupa'ya ulaşmaya yönlendiren temel unsurdur.

Aisha Azya ve babası Masood Azya, "Umudun Kanadında" belgeselinde güçlü bir baba-kız ilişkisiyle ve bağıyla karşımıza çıkmaktadır. Her ikisinin karakteri de izleyicilere umut, hayatta kalma mücadelesi, zorluklar ile başa çıkma, fedakârlık ve dayanışma temalarını derinlemesine hissettirmektedir.

Hayata karşı cesur bir duruş sergileyen Aisha, zor ve meşakkatli yaşam koşullarına rağmen kararlılıkla hayallerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Babasına olan sevgisi, güveni ve saygısı, onun karakterinde güçlü bir yer tutmaktadır. Aisha'nın karakteri, ailesine, kültürüne ve değerlerine bağlılık, zorluklarla başa çıkma yeteneği ve hayata olan inancıyla öne çıkmaktadır.

Masood, belgeselde baba olarak hem koruyucu hem de destekleyici bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Kızının hayallerine ulaşmasını isterken, aynı zamanda da onu hayatın gerçeklerine hazırlamaya ve güçlüklerle mücadele yeteneğinin gelişmesi adına çalışmaktadır. Geleneksel kültürel ve toplumsal değerlerine bağlı olan Masood, ailesine karşı büyük bir sevgi ve sorumluluk duygusuna sahiptir. Bu yönü, onun kızıyla olan ilişkisinde derin ve sarsılmaz bir

bağ kurmasını sağlarken, aynı zamanda zorlukların üstesinden gelmek için de birbirlerinden güç almalarına neden olmaktadır.

Zehra Yılmaz, Aisha Azya ve babası Masood Azya'nın hayatlarına bir gözlemci olarak girmektedir. Yılmaz, bu aile ile bağ kurarak onların yaşadıkları zorlukları, mücadele noktasındaki yaşam deneyimlerini ve hayata dair umutlarını daha yakından gözlemlene şansı bulmaktadır. Öyle ki meşakkatli göç yolculuğunda, Aisha, Zehra Yılmaz'a "Anne" diye hitap etmektedir. Yılmaz bir röportajında bundan çok etkilendiğini ve konuyu içselleştirdiğini belirtmektedir.

Zehra Yılmaz, belgesel boyunca Aisha'nın hayallerine olan tutkusunu, umutları üzerine gerçekleşen çabalarını ve Masood'un baba olarak azımsanamayacak niteliğe haiz desteğini anlamaya çalışmaktadır. Aisha, Yılmaz'a kendisinin ve ailesinin yaşam koşullarını, hayalleri peşinde koşma arzusunu ve bunun karşısında yaşadıkları zorlukları içtenlikle anlatmaktadır. Masood ise Yılmaz'a, geleneksel değerleriyle olan bağlılığını ve kızına duyduğu sevgiyi aktarmaktadır.

Aisha Azya ve babası Masood Azya'nın Zehra Yılmaz ile birlikte yaptıkları zorlu ve tehlikeli bot yolculuğu, hikâyenin en kritik anlarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu bu yolculuk, Aisha ve Masood'un hayatlarında yeni bir başlangıca dair umutlarını ve aynı zamanda da tehlikeli bir yolculuk ile bu umutları riske atmalarını sembolize etmektedir. Zehra Yılmaz, bu zorlu yolculuğa tanık olarak Aisha ve Masood'un hayatta kalma mücadelesine ortak olmaktadır.

Ancak bot yolculuğu beklenenden daha tehlikeli ve zorlayıcı olmuştur. Botları su alarak batmaya başlamıştır. Botta Zehra Yılmaz dışında hiç kimse yüzme bilmemektedir. Panik ve korkunun eşlik ettiği botta adeta bir can pazarı yaşanmaya başlamıştır. Zehra Yılmaz ise üzerinde bulunan can yeleğini Aisha'ya vermiş ve suya atlayarak yüzmeye başlamıştır. Yunan Sahil Güvenlik Botu mültecilerin botlarının battığını görmüş ama onları kurtarmak için müdahale etmemiştir. Ancak Ada halkından sağduyu sahibi bazı kişiler gördükleri manzara karşısında duyarsız kalamamışlar ve botları batan bu beş mülteciye yardım ederek adaya çıkmalarını sağlamışlardır.

Açık denizlerde hem fiziksel hem de duygusal olarak zorlanan bu üç karakter, umutla korku arasında gidip gelmektedirler. Yılmaz, belgeselci olarak olayları kaydederken, aynı zamanda Aisha ve Masood ile empati kurarak onların korkularını ve endişelerini derinden paylaşmaktadır.

Zehra Yılmaz gazeteci kimliği ile o botta olmasına rağmen ÷lkeye yasal yollardan gelmediği ve m÷ltecilerle birlikte o botta yer aldığı için diğer g÷çmenler gibi Yunan jandarması tarafından tutuklanarak g÷zaltına alınmıştır.

Bot yolculuğunun ardından, Aisha ve Masood yeni bir hayata başlamak için zorlu bir s÷rece girmektedir. Zehra Yılmaz, onların ilgili s÷reçte karşılaştıkları zorlukları, yerel halk ve yeni toplumsal düzene adaptasyon sorunlarını da belgesel aracılığıyla g÷zler önüne açıkça sermektedir.

Bu s÷reçte Aisha, geçmişini geride bırakıp geleceğe umutla bakmaya çalışırken Masood, kızının mutluluğu ve güvenliği için endişelerini sürdürmektedir. Zehra Yılmaz hem bir g÷zlemci hem de bir destekçi olarak, onların bu s÷reçte yaşadıkları d÷nüşümü belgeleyerek izleyiciye aktarmaktadır.

Adada geçen süre boyunca Aisha ve Masood hem fiziksel hem de psikolojik açıdan onları zorlayan birçok durumla karşılaşmışlardır. Adanın yerel halkıyla ve çevredeki m÷ltecilerle iletişim kurmaya çalışan baba kız zaman zaman dışlanmaya maruz kalmışlar ve oradaki hayata uyum sağlamada zorlanmışlardır. Özellikle de Aisha, bu süreç içerisinde yaşanan zorluklardan dolayı olumsuz etkilenmiştir.

Kısa bir süre adada kalan Aisha ve Masood, daha iyi bir yaşam umuduyla yeniden Avrupa'ya doğru yola çıkmışlardır. Bu yolculuk da tıpkı bir önceki yolculuk gibi zorlu ve tehlikeler ile doludur. Ancak, Aisha ve Masood'un bu tehlikelerle dolu yolculuğuna bu defa yorgunluklar, umutsuzluklar, endişeler ve hayal kırıklıkları da eşlik etmektedir. Zehra Yılmaz ise onların bu zorlu g÷ç yolculuğunda yanlarında kalarak hem destek olmuş hem de bu mücadeleyi bizzat kaydetmiştir.

Bu yolculuk ve ardından yaşananlar, belgeselin merkezindeki g÷çmenlerin yaşadıkları belirsizlik içeren ve tehlikelerle dolu uzun yolculuğu derinlemesine hissettirmektedir. Aisha ve Masood, Kos adasından Almanya'ya kadar gitmiş ancak, Almanya tarafından sınır dışı edilmişlerdir. İran'a d÷nüp yaşamak zorunda kalan Masood, Zehra Yılmaz'ı sosyal medya adresinden bulup İran'a davet etmiştir. Onları ziyarete giden Yılmaz, ayrılışlarının ardından geçen süre içerisinde yaşananları onların ağzından bizzat dinleme fırsatı bulmuştur. Yılmaz İran'da iken Masood yasa dışı yollardan Türkiye'ye girmek isterken güvenlik güçleri tarafından yakalanarak g÷z altına alınmıştır. Masood hapisteyken Zehra Yılmaz yetkili mercilerden aldığı özel bir izin ile onu ziyaret etmiştir. Yılmaz'ın g÷zünden, Aisha ve Masood'un Avrupa'ya

ulaşma m¼cadelesi, izleyicilere hem zorluklar ve tehlikelerin varlığını ortaya çıkarmakta hem de insan ruhunun kırılğanlığı ve g¼c¼n¼ anlamaları için duygusal bir pencere sunmaktadır.

4.3.2. Nahro Hadi

Belgeseldeki bir diğer karakter olan Nahro Hadi, Aisha ve Masood gibi zor koşullarda hayatta kalmaya çalışan bir g¼mendir. Nahro, geçmişinde yaşadığı trajediler, hezeyanlar, umutsuzluklar ve zor deneyimler nedeniyle içsel olarak b¼y¼k bir g¼ ve dayanıklılık geliştirmiştir.

Nahro, belgeselde hayatta kalma m¼cadelesinde g¼l¼, azimli ve cesur bir g¼men karakter olarak yansımaktadır. Geçmiş hayatındaki zorlu yaşam koşulları, onu hem ruhsal hem de fiziksel olarak dirençli kılmıştır. Kendi hayatındaki g¼l¼klere rağmen Nahro, çevresindekilere karşı şefkatli bir tavır sergilemekte ve Aisha ile Masood’a da zor anlarında destek olmaktadır. Onun karakteri, umudun ve dayanıklılığın sembol¼ olarak belgeselde ¼nemli bir yere sahiptir.

Nahro Hadi, “Umudun Kanadında” belgeselinde Aisha ve Masood’la birlikte tehlikeli ve zor bir bot yolculuğuna çıkmaktadır. Nahro’nun yolculuk s¼recinde yaşadıkları, bir g¼menin yaşadığı zorlukları, hayatta kalma çabasını ve g¼l¼klere karşı dayanıklılığını g¼zler ¼n¼ne sermektedir.

Nahro, bot yolculuğu sırasında hem fiziksel hem de duygusal olarak oldukça zorlanmaktadır. Sınırları zorlayan deniz yolculuğu, onu hem su kaynaklarının sınırlı olduğu hem de hava koşullarının risk oluşturduğu tehlikeli bir yolculuğa itmektedir. Nahro, bu yolculukta yalnızca kendisi için endişelenmemiş etrafındaki diğer yolcular için de endişe duyarak onların g¼venlięini sağlamaya çalışmıştır

Bot yolculuğunun ardından Nahro, Aisha ve Masood ile birlikte bir adaya ulaşmıştır. Bu geçici sığınak, onların hayatta kalmalarını sağlasa da zorlayıcı yaşam koşullarını da beraberinde getirmektedir. Adadaki yiyecek ve su gibi temel ihtiyaçların kısıtlı olması ve yerel halkın yabancılara karşı tutumu gibi olumsuzluklarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Kendi hayatıyla ilgili m¼cadele veren Nahro aynı zamanda çevresindeki diğer g¼menlere karşı da kendisini sorumlu hissettiğinden onlara yardımcı ve destekleyici bir karakter olarak ¼ne çıkarmaktadır.

Ada hayatının ardından Nahro, Avrupa’ya ulaşmak için yeni bir yolculuğa çıkmaya karar vermiştir. Bu yolculuk, kendisinin ve yanındaki diğer g¼menlerin sınır kapılarında yaşadıkları zorlayıcı beklemeler, belirsizlikler, g¼venlik kontrolleri ve b¼rokratik engellerle doludur. Fakat

Nahro, bu süreçte yaşadığı hayal kırıklıklarına rağmen umutla yoluna devam etmeye çalışmıştır. Özellikle Avrupa'ya ulaşip yeni bir hayat kurma hayali, ona dayanak olmaktadır.

Nahro Hadi'nin bot yolculuğu, ada hayatı ve Avrupa'ya giden zorlu yolda yaşadığı tüm bu zorluklar, onun karakterini daha da güçlü ve dayanıklı hale getirmektedir. Aisha ve Masood'a destek olan Nahro, edindiği deneyimler sayesinde de kendi hayallerine de kararlılıkla tutunmaktadır. Belgeselde yer edinen söz konusu bu süreç, Nahro'nun umut, azim, motivasyon ve dayanıklılık sembolü olarak izleyiciye ilham veren bir figür olmasını sağlamaktadır.

“Umudun Kanadında” belgeselinde Nahro Hadi'nin Avrupa'ya ulaşma mücadelesi detaylı olarak gösterilse de Avrupa'ya ulaşip orada düzenli bir yaşam kurma süreci oldukça zorludur. Göçmen olarak Avrupa'da daha iyi bir yaşam umuduyla yola çıkan Nahro, sıkı göçmen politikaları ve çeşitli bürokratik engellerle karşılaşmaktadır.

Avrupa'ya ulaştıktan sonra sığınmacı kampında veya geçici barınma alanlarında yaşamaya başladığı görülen Nahro, burada belirsizliklerle dolu bir hayat sürmek zorunda kalmasının yanı sıra, yasal olarak bir statü kazanma süreci, iş bulma (istihdam süreçleri) imkanları ve topluma ve kültüre uyum sağlama zorlukları gibi pek çok engelle de yüzleşmek zorunda kalmıştır.

Nahro Hadi'nin eğitilmiş olması ve yabancı dil bilmesi, “Umudun Kanadında” belgeselindeki göçmenlik yolculuğunda önemli bir avantaj sağlamaktadır. Çünkü bir göçmenin eğitim düzeyi ve dil becerileri, yeni bir ülkede hayata adapte olma süreçlerinde büyük bir fark yaratmaktadır. Nahro'nun İngilizce bilmesi, eğitilmiş olması ayrıca futbol oynuyor olması yolculuğundaki diğer mültecilere nazaran ona büyük ve önemli düzeyde avantajlar sağlamaktadır. Nahro'nun yabancı dil bilmesi yeni geldiği bu ülkeye uyum sağlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Yabancı dil becerisi, Nahro'nun daha hızlı bir şekilde iş bulmasına (istihdam süreçlerine) ve ülkenin kültürel yaşamına daha kolay uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Bu durum, Nahro'ya hayatta kalma mücadelesinde önemli bir avantaj sağladığı gibi zaman içinde de daha bağımsız bir yaşam kurmasına olanak sağlamıştır. Nihayetinde Nahro Hadi'nin eğitilmiş olması ve yabancı dil bilmesi, Avrupa'daki entegrasyon sürecini kolaylaştırmış, ona iş fırsatları yaratmış ve toplumla daha güçlü bir bağ kurmasını sağlamıştır.

4.3.3. Bejan Taha

Bejan Taha diğer mültecilerle benzer şekilde savaş, zulüm veya yoksulluk gibi sebeplerden dolayı ülkesinden kaçmak zorunda kalan bir mültecidir. Bejan hayatta kalma mücadelesi verirken, göç edeceği ülkede yeni bir hayat kurma çabası içindedir. Belgeselde Bejan'ın

yaşamak için verdiği mücadele ve diğer göçmenlerle olan dayanışması izleyiciye aktarılmaktadır.

Bejan ile yapımcı Zehra Yılmaz arasında önemli bir etkileşim, iletişim süreci ve ilişki gelişir. Hem belgeselin önde gelen karakterlerinden biri hem de yapımcı Zehra Yılmaz'ın göçmenlerin yaşamlarına olan ilgisi, desteği ve onların hikayelerini belgeleme sürecinin bir parçasıdır. Bu nedenle Bejan, bu sürecin bir parçası olarak Zehra ile derin bir bağ kurmaktadır.

Zehra Yılmaz, belgesel boyunca Bejan Taha gibi mültecilerin hikayelerini, yalnızca bir gözlemci olarak değil, aynı zamanda empatik bir bakış açısıyla da takip etmektedir. Bejan Taha'nın hayatına dair kaydettiği anlar, Zehra'nın onun yaşadığı zorlukları ve içsel çatışmalarını daha derinlemesine anlamasını sağlamaktadır. Yılmaz, Bejan'ın mülteci olarak karşılaştığı travmalar ve onun yaşadığı belirsizlikler hakkında daha fazla bilgi edinirken, Bejan da Zehra'ya hayatını ve mültecilik deneyimini anlatmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, belgeselde önemli bir dönemeci oluşturmaktadır. Çünkü Zehra Yılmaz, Bejan'ın yaşamına dair derinlemesine bir bakış açısı sunarken, aynı zamanda onun mülteciliğin zorlukları ve acıları üzerine düşüncelerini dile getirmesine olanak tanımaktadır. Bejan'ın, belgeselin çekimleri sırasında yaşadığı zorluklar ve umutları, yapımcı için, belgeselin amacı doğrultusunda önemli bir içsel keşif sağlamıştır.

Bejan Taha, Yılmaz'a duyduğu güvenden dolayı belgesel boyunca hayatındaki zorlukları, ailesini ve hayatta kalma mücadelesini paylaşmıştır. Bu güven ilişkisi, belgeselin duygusal derinliğini artıran unsurlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Zehra Yılmaz, Bejan'ın yaşadığı travmalarla yüzleşmesini ve bu süreçte onun duygusal bir yolculuğa çıkmasını kolaylaştıran bir figür haline gelmiştir. Bejan Taha'nın, kendi hikayesini Yılmaz aracılığıyla dışa vurması, belgeselin izleyicilere bu tür deneyimlerin iç yüzünü göstermesine de yardımcı olmaktadır.

Bejan Taha da Nahro Hadi gibi mültecilik yolculuğunu Finlandiya'da sonlandırarak, bu ülkede yaşamına devam etmektedir. Zehra Yılmaz bir röportajında belgesel karakterlerinin izini sürerek Finlandiya'ya kadar gittiğini ve Bejan Taha ile bir araya gelip, eski günlere dair uzun sohbetler yaptıklarını söylemiştir. Sonuç olarak, Zehra Yılmaz ve Bejan Taha arasındaki ilişki, belgeselin temel yapı taşlarından birini oluşturarak, empatik bir anlayışa, güvene, iş birliğine, sevgiye ve karşılıklı saygıya dayalı bir etkileşim olarak izleyiciye yalın bir dille aktarılmaktadır.

4.3.4. Mehmet Altay

“Umudun Kanadında” belgeselinde, Mehmet Altay da mülteci olması hasebiyle önemli bir karakter olarak yer almaktadır. Onun hayatı, mülteciliğin zorluklarını, göçmenlik sürecinin

sancılarını, yaşanan acıları, hissedilen kaygıları ve insan ruhunun dayanıklılığını gösteren bir örnektir.

Mehmet Altay, mülteci olmasının sebeplerini savaş, zulüm, siyasi baskılar, istihdam konusundaki güçlükler, eğitim koşullarındaki yetersizlikler veya ekonomik zorluklarla açıklamaktadır. Bu tür bir göçmenlik yolculuğu, onu ülkesinden zorla ayrılmaya itmiş ve daha iyi bir hayat umuduyla yola çıkmasına neden olmuştur. Özellikle Orta Doğu veya benzeri çatışma bölgelerinde, insanlar için yaşanabilir bir gelecek oluşturmak neredeyse imkansız hale gelebilmekte ve bu tür zorluklar, bireyleri ülkelerini terk etmelerine iterek, mülteci durumuna düşmelerine neden olmaktadır.

Mehmet'in kendi hikayesi, mülteciliğin yalnızca coğrafi anlamda bir hareketlilik durumundan ibaret olmadığını gözler önüne sermektedir. Mülteciliğin, aynı zamanda travmalarla ve belirsizliklerle dolu bir içsel yolculuk olduğunu da ortaya koymaktadır. Kendisinin yerinden edilmesinin ardında, yaşadığı bireysel ve toplumsal sebepler, onu hem dışarıdaki dünya ile hem de içsel dünyasıyla savaşmaya itmektedir.

Mehmet'in yolculuğu, tipik bir mültecinin yaşadığı tehlikeli, güç ve belirsizliklerle dolu bir süreçtir. Savaşın ve yıkımın gölgesinde, Mehmet de diğer göçmenler gibi, çok zorlu bir yolculuk yapmak zorunda kalmıştır. Bu yolculuk, diğer dört mülteci ve Zehra Yılmaz ile birlikte küçük bir botla Bodrum'dan Kos Adasına doğru çok tehlikeli ve zorlu şartlarda geçilmesini içermektedir.

Mehmet'in yaşadığı deneyimler, milyonlarca mültecinin de karşılaştığı birçok engelleri içermektedir. Bu engellerin başlıcaları tehlikeli yolculuklar, güvensiz ve sağlıksız barınma koşulları, dil engelleri, iş bulma zorlukları, kültürel uyum ve adaptasyon güçlükleri, en önemlisi de bir kimlik bulma ve yerleşik bir hayat kurma mücadelesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yolculuk, onun hayatta kalma mücadelesinin yanı sıra, insan olmanın da ne anlama geldiğini sorgulayan bir içsel süreçtir.

Zehra Yılmaz, belgesel boyunca birçok mültecinin hikayesini kaydedip, onları anlamaya çalışırken, Mehmet ile de derin bir etkileşimde ve iletişimde bulunmaktadır. Zehra, Mehmet'in yaşadığı yolculuk ve zorluklar hakkında bilgi toplarken, onun hayatındaki derin duygusal mücadelelere de tanıklık etmektedir. Mehmet, Yılmaz'a hayatta kalma mücadelesinin yanı sıra, mülteciliğin getirdiği psikolojik baskıları, kayıpları ve ailevi travmalarını anlatmaktadır.

Zehra Yılmaz, bu tür bir deneyimi belgelemeye çalışırken, Mehmet'in duygusal dünyasına saygı göstererek, onun hikayesini sadece bir gözlemci olarak değil, aynı zamanda bir

destekleyicisi olarak sunmakta ve sahiplenmektedir. Zehra'nın bu etkileşimi, Mehmet'in ve göçmenlerin sadece fiziksel yolculukları değil, duygusal ve psikolojik yolculukları da izleyicilere aktarılmaktadır.

Mehmet Altay, mülteci olarak yaptığı zorlu yolculuğun ardından Irak'a geri döner. Geri dönüşünden sonra, ülkedeki ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlamak için bir iş kurmaya veya önceki deneyimlerinden yararlanarak geçimini sağlayacak bir meslek edinmeye çalışmaktadır. Irak'a dönüş yapan bazı mülteciler gibi, Mehmet de edindiği deneyimlerle yeni bir başlangıç yapmayı hedeflemektedir. Mehmet Irak'a döndükten sonra tatlıcılık yapmaya başlar. Bu iş Mehmet için sadece bir geçim kaynağı değil, aynı zamanda hayatına yeniden başlama ve kendi ayakları üzerinde durma yolunda bir adımdır. Kültürüne özgü bir tatlı olan künefe yaparak hem geleneksel bir lezzeti yaşatır hem de geçmişindeki zorluklara rağmen yeni bir yaşam kurma iradesini göstermektedir. Bu iş, onun için ekonomik bağımsızlık sağlarken, aynı zamanda umut ve kararlılıkla hayatını yeniden inşa etmesine de olanak sağlamaktadır (International Migration Film Festival, 2020).

4.4. Belgesel Filminin Geçtiği Mekanlar ve Göç Olgusuna İten Nedenler

“Umudun Kanadında” belgeselindeki Iraklı Beş Kürt Mülteci, Irak'ta IŞID'in (Irak ve Şam İslam Devleti) artan terörist eylemleri ve istila yönündeki etkisi nedeniyle, zorunlu olarak yerlerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu dönemde, IŞID Irak'ta büyük bir alanı ele geçirerek yoğun bir çatışma, istila, yıkım ve insan hakları ihlalleriyle bölgeyi etkisi altına almıştır. Irak'ın özellikle Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelerinde insanlar; zulüm, tehdit, öldürülme, köleleştirilme veya zorla silah altına alınma gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır.

Belgeselde anlatılan beş Irak'lı mülteci, IŞID'in Irak'ta yayılmaya başladığı, bölgede şiddetli çatışmaların ve insan hakları ihlallerinin yaşandığı bir dönemde ülkelerinde büyük sıkıntılar yaşamaktadır. IŞID'in saldırıları, bölgedeki Kürt nüfusu için hayatı tehlikeli hale getirirken, özellikle Kürt aileler bu ortamda kimliklerinden ve inançlarından dolayı sürekli bir tehdit altında kalmıştır.

4.4.1. IŞID İşgalinin Tehditleri ve Güvenlik Sorunları

IŞID'in Irak'ta büyük bir alanı ele geçirmesiyle özellikle, Kürt nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde halk ağır bir baskıya maruz kalmıştır. IŞID, Irak'ta işgal ettiği bölgelerde halkın tüm yaşamını kısıtlayan katı bir yönetim uygulamaya başlamıştır. Bu baskı, yaşam tarzını, dini

uygulamaları, hatta kişilerin günlük hayatlarına dair en basit seçimlerini bile tehdit eden bir boyuta ulaşmıştır. Kürt aileler, etnik kimlikleri ve dini inançları nedeniyle IŞİD tarafından özellikle hedef alınmıştır.

Belgeselin karakterleri arasında yer alan Aisha Azya, babası Masood Azya ve diğer Kürt mülteciler, bu baskılar karşısında sürekli tehdit altında yaşamak zorunda kalmışlardır. IŞİD'in bölgede dayattığı kurallar, kadınlar için daha da ağır kısıtlamalar getirirken, ailelerin çocukları için de endişelenmesine sebep olmuştur. Çocukların eğitime erişiminin kısıtlanması, halkın geçim kaynaklarının yok olması ve sürekli bir ölüm korkusuyla yaşamak, bu ailelerin kaçış kararını hızlandıran etmenler olmuştur.

Bu koşullar, belgeseldeki karakterlerin güvenliklerini sağlama ve özgürce yaşayabilecekleri bir yer arayışıyla ülkelerini terk etmelerine neden olmuştur. Göç etmeye karar verdiklerinde ise Avrupa'ya ulaşmak için tehlikeli ve zorlu bir yolculuğa çıkmak zorunda kalmışlardır.

4.4.2. Yaşam Koşullarının Kötüleşmesi

IŞİD'in Irak'ta kontrolü altına aldığı bölgelerde, halkın yaşam koşulları her geçen gün daha da kötüleşmiştir. Temel ihtiyaçlara ulaşım neredeyse imkânsız hale gelmiş, altyapı çökmüş ve yaşam kaynakları hızla tükenmiştir. Elektrik, su, sağlık, gıda, güvenlik gibi örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu temel hizmetler kesintiye uğramıştır. Bilhassa, gıda kaynaklarına erişim kısıtlanmış, sağlık hizmetleri ise tamamen işlevsizleşmişti. Söz konusu bu olumsuzluklar ve sıkıntılar, halkın günlük yaşamlarını sürdürmeleri zorlaştırırken, özellikle çocuklar, engelliler, bakıma muhtaç olanlar ve yaşlılar için yaşam koşulları dayanılmaz bir hal almıştı.

Aisha ve babası Masood Azya ile diğer mültecilerin yaşadıkları bölgede söz konusu bu çöküşten derin bir şekilde etkilenmişlerdi. Aisha'nın eğitim hakkı elinden alınmış, okullara erişim imkânsız hale gelmişti. Masood, bir baba olarak, kızını bu güç ve tehlikeli koşullar altında güvende tutmanın yollarını aramak zorunda kalmıştır. Masood gibi aile büyükleri, çocuklarını ve ailelerini koruma içgüdüleriyle hareket ederlerken, hayatta kalma mücadelesine yoğunlaşmışlardı.

Bu şartlar altında Masood, kızının geleceğini ve güvenliğini düşünerek ülkeden kaçmak için büyük bir karar almıştır. IŞİD'in baskıları ve zulümleri altında kendilerini, sevdiklerini ve çocuklarını koruyamayacaklarını gören birçok aile gibi, Azya ailesi de belgeselde anlatıldığı üzere daha güvenli ve sağlıklı bir hayat umuduyla tehlikeli göç yollarına çıkmaya mecbur

kalmışlardır. Bu zorlu karar, yaşadıkları koşulların ağırlığı ve Aisha'nın geleceği için duyulan kaygının bir sonucundan ibarettir.

4.4.3. İnsan Hakları İhlalleri ve Baskı

IŞİD'in kontrolü altındaki bölgelerde uygulanan baskı ve katı kurallar, halkın günlük yaşamını derinden etkileyerek, düşünce, ifade ve yaşam özgürlüğünü tamamen sınırlamıştır. Söz konusu bu baskıcı rejimde özellikle etnik ve dini azınlıklar, Kürt aileler gibi topluluklar, kimlikleri ve inançları nedeniyle hedef alınarak yoğun ayrımcılık ve şiddetle yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Kadınlar ve çocuklar bu sistemde en kırılgan gruplar arasında yer aldı; IŞİD'in kadınlara yönelik kıyafet zorunluluğu, eğitim yasakları ve kamusal alanda hareket kısıtlamaları, onların sosyal yaşamdan kopmalarına ve haklarından mahrum kalmalarına neden oldu.

Aisha gibi çocuklar için eğitim ve güvenli bir ortamda büyüme imkanı kalmadı. Çocuklar sürekli baskı ve korku altında yaşamaya zorlanırken, aileler de kendilerini ve çocuklarını bu tehditlerden koruma sorumluluğuyla karşı karşıya kaldılar. Bu durum, Aisha'nın babası Masood Azya gibi ebeveynleri, çocuklarının güvenliği için ülkelerini terk etmeye mecbur bıraktı.

Aisha'nın babası Masood Azya da kızını bu zorbalıklardan ve şiddet ortamından uzak tutmak için güvenli bir yere götürmek zorunda kaldı. Aisha gibi birçok çocuğun ebeveynleri, çocuklarının geleceğini düşünerek büyük bir riskle yola çıktı; zorlu göç yollarında tehlikelerle yüzleşerek daha güvenli bir hayat kurma ümidiyle ülkelerini terk ettiler. Bu kaçış, onların yalnızca hayatta kalmak değil, aynı zamanda onurlu ve özgür bir yaşam sürme isteğinin de bir göstergesiydi.

4.4.4. Güvenli ve İnsanca Bir Yaşam Arayışı

Mülteciler IŞİD'in baskısı altında barış içinde bir gelecek kurmanın imkansız hale geldiğini açık bir şekilde gördüler. Aisha ve onun gibi çocukların eğitim hakkından yoksun bırakılması ve güven içinde sağlıklı büyüyebileceği bir ortamdan uzak kalması ebeveynleri derinden etkiledi. Bir baba olarak, Masood'un en büyük kaygısı kızının geleceği ve güvenliğiydi; IŞİD'in baskıları altında bu umudu gerçekleştiremeyeceğini anlamıştı. Kendi hayatlarını riske atma pahasına, Aisha'ya daha iyi bir gelecek sağlamak amacıyla ülkeden ayrılma kararı aldılar.

Bu zorunlu göç kararı, yalnızca bir yer değiştirme yani salt bir göç hareketinden ibaret değil, aynı zamanda daha güvenli ve umut dolu bir hayat arayışının simgesiydi. Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmeyi planlayarak zorlu bir mülteci yolculuğuna çıktılar. Bu yolculuk, birçok

tehlikeyi göze almak anlamına geliyordu, ancak ülkelerinde kalmaları hayatlarını doğrudan tehdit ediyordu.

“Umudun Kanadında” belgeselinde, Aisha ve Masood’un bu zorlu yolculuğu tüm detaylarıyla işlenmiştir. Film, onların karşılaştıkları zorlukları, hayatta kalma çabalarını ve kendileri için daha güvenli bir hayat kurma mücadelesini aktararak göçmenlerin içsel ve dışsal yolculuklarına ışık tutmaktadır. Bu belgesel, sadece bir göç hikayesini değil, aynı zamanda insanın onurlu bir yaşam arayışını ve yeni bir başlangıç için verdiği mücadeleyi de gözler önüne sermektedir.

“Umudun Kanadında” belgeselinde yer alan beş Iraklı Kürt mülteci, IŞİD’in işgali ve zorlayıcı yaşam koşulları nedeniyle ülkelerinden ayrılarak, daha güvenli bir hayat kurmak umuduyla Avrupa’ya ulaşmaya çalışmaktadır. Bu süreçte izledikleri güzergah, Orta Doğu’dan Avrupa’ya uzanan, mülteciler tarafından sıklıkla tercih edilen, ancak oldukça tehlikeli ve zorlu bir rotadır.

Mülteciler, genellikle Irak’tan başlayarak İran’a, oradan Türkiye’ye ve Türkiye üzerinden Ege Denizi’ni aşarak Yunanistan’a ulaşmayı hedeflemektedirler. Bu güzergah, insan kaçakçılarının organize ettiği riskli lastik bot yolculuklarını, tehlikeli kara yollarını ve güvensiz geçiş noktalarını içermektedir.

Belgeseldeki mülteciler, Irak’tan başlayan tehlikeli bir göç yolculuğuna çıkarak İran üzerinden Türkiye’ye ulaşmış ve Avrupa’ya geçiş planları yapmaya başlamışlardır. Türkiye kıyılarından Yunanistan’a geçmek için kullanılan lastik bot yolculuğu, bu sürecin en kritik ve riskli aşaması olmuştur. İnsan kaçakçıları tarafından sağlanan, kapasitesinden fazla insanla doldurulan dayanıksız botlar ve kötü hava koşulları, mültecilerin hayatlarını tehlikeye atmıştır.

Yolculuk sırasında bot, fazla yük ve dalgalar nedeniyle su alarak batmaya başlamış ve mülteciler çaresizce suya atlamak zorunda kalmıştır. Ancak, kullandıkları kalitesiz, yıpranmış ve bakımsız can yelekleri, mültecilerin hayatta kalmalarını sağlamakta maalesef yetersiz kalmıştır. Bu karmaşa sırasında, gazeteci Zehra Yılmaz, kendisini kurtarmak için kullandığı can yeleğini küçük Aisha’ya vermiş ve kendi hayatını riske atarak yüzerek yardım aramaya gitmiştir.

Yunanistan’a ait bir sahil güvenlik botu olay yerini görmesine rağmen müdahale etmemiş, durumu görmezden gelmiş ve mültecileri kurtarmak için harekete geçmemiştir. Bu umursamazlık, mültecilerin karşılaştığı insani dramı ve uluslararası yardım eksikliğini gözler önüne sermektedir. Ancak, vicdan sahibi bazı ada sakinleri, mültecilerin yardım çağrısına karşılık vererek, kurtarma operasyonunu gerçekleştirmiş ve mültecilerin hayatta kalmalarını sağlamışlardır.

Bu olay, belgeselin en duygusal ve çarpıcı sahnelerinden birini oluşturmakta, hem mültecilerin karşı karşıya kaldığı tehlikeleri hem de dayanışma ve insaniyetin önemini vurgulamaktadır. Zehra Yılmaz'ın fedakarlığı ve ada halkının yardımı, insanlık adına umut verici bir mesaj taşımaktadır.

Kos Adası'na çıkan Zehra Yılmaz ve beş mülteci, Yunan sahil güvenliği tarafından yakalanarak tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır. Yasa dışı yollarla ülkeye giriş yaptıkları gerekçesiyle mülteciler toplama merkezlerine gönderilirken, Zehra Yılmaz'ın gazeteci kimliği nedeniyle durumu daha karmaşık bir hale gelmiştir. Zehra, mültecilerin durumunu belgeleme amacıyla bu yolculuğa katılmış olmasına rağmen, yetkililere bunu kanıtlamak için uzun uğraşlar vermek zorunda kalmıştır.

Zehra Yılmaz, tutuklanmasının ardından Kos Adası'ndaki bir hapishanede kalmış ve serbest bırakılmak için zorlu ve yıpratıcı bir hukuki süreç ile karşılaşmıştır. Gazeteci olmasına rağmen, insan kaçakçılarıyla iş birliği yapmakla suçlanmış, söz konusu bu suçlama da durumunu daha da zorlaştırmıştır. Hapishanede kaldığı süre boyunca ailesine ve meslektaşlarına ulaşmaya çalışmış, uluslararası basının ilgisini çekerek serbest kalma mücadelesi vermiştir.

Aisha Azya, babası Masood Azya ve diğer üç mülteci, Kos Adası'na ulaştıktan sonra Yunan yetkililer tarafından yakalanarak diğer mültecilerle birlikte toplama merkezine götürülmüşlerdir. Bu merkezlerdeki yaşam koşulları oldukça sağlıklı ve zorlayıcıdır; mülteciler kalabalık, hijyenik olmayan ve yeterli gıda ile suyun sağlanamadığı ortamlarda tutulmuşlardır. Bunun yanı sıra, sınır dışı edilme korkusu, uygunsuz koşullarda yaşamlarını idame ettirme zorunluluğu ve belirsiz bir geleceğin getirdiği endişe ve huzursuzluk, bu dönemi daha da dayanılmaz hale getirmiştir.

Toplama merkezlerinde, Aisha gibi çocuklar için durum daha da zorlayıcı ve yıpratıcı olmaktadır. Eğitimden, yaşamsal alışkanlıklarından ve sosyal bir çevreden mahrum kalan çocuklar, bu süreçte fiziksel, sosyal, kültürel ve psikolojik zorluklarla yüzleşmektedirler. Babası Masood ise hem kızını bu sıkıntılardan korumaya çalışmış hem de bir çıkış yolu bulmak için çabalamıştır. Bu şartlar altında, ailelerin umudu Avrupa'da daha güvenli bir hayat kurabilme ihtimali olmuştur.

Belgesel hem Zehra Yılmaz'ın hukuki mücadelesini hem de toplama merkezindeki mültecilerin karşılaştığı insani krizleri ve dahi geleceğe yönelik kaygıları ile belirsizlikleri vurgulayarak, izleyicilere mülteci kriziyle ilgili daha derin bir farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu süreç, mültecilerin umutlarını koruma çabalarını ve dayanıklılıklarını gözler önüne sererken,

aynı zamanda onların hayatta kalmak için verdikleri mücadeleyi de tüm çıplaklığıyla anlatmaktadır.

Bu süreç, hem Zehra Yılmaz'ın gazeteci olarak karşılaştığı zorlukları hem de mültecilerin yaşam mücadelesini gözler önüne sermekte ve belgeselin insani boyutunu daha da derinleştirmektedir.

Yunanistan'a ulaştıktan sonra, mülteciler Avrupa'nın iç bölgelerine ve Batı Avrupa ülkelerine doğru ilerlemek için kara yolları, trenler veya otobüsler gibi ulaşım araçlarını kullanmak zorunda kalmışlardır. Bu aşama, yolculuğun başka bir zorlu kısmını oluşturmaktadır. Mülteciler için bu süreç, yalnızca fiziksel değil aynı zamanda psikolojik olarak da büyük bir mücadele gerektirmektedir.

4.4.5. Sınır Muhafızlarının Müdahaleleri

Mülteciler, sınırdan geçiş yaparken sık sık sınır muhafızlarının sert ve acımasız müdahaleleriyle karşılaşmaktadırlar. Özellikle Schengen Bölgesi dışında kalan ülkelerin sınırlarında kontroller daha sıkı, zor ve katı olmaktadır. Yunanistan'dan Kuzey Makedonya ve Sırbistan gibi ülkeler üzerinden Batı Avrupa'ya geçmeye çalışan mülteciler, yasadışı yolları tercih etmek zorunda kalmış ve bu da yakalanma risklerini ve hayatta kalma mücadelelerini daha da artırmıştır. Bazıları yolculuk esnasında tutuklanarak kötü muameleler ile karşılaşarak, toplama merkezlerine geri gönderilmekte veya psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

4.4.6. Uzun Bekleyişler

Sınır geçiş noktalarında, mülteciler günlerce, hatta haftalarca zor ve sağlıksız koşullar altında beklemek zorunda kalmaktadırlar. Bu uzun süreli ve zor bekleyişler sırasında, barınma, güvenlik, gıda gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak büyük bir sorun olmakta, güç yaşam koşullarını daha da zor bir hale getirmektedir. Mültecilerin çoğu, bu süreçte güvensiz ortamlarda ve kötü hava koşullarında hayatta kalmaya çalışmaktadırlar.

4.4.7. Schengen Bölgesine Geçiş Zorlukları

Kuzey Makedonya ve Sırbistan, Avrupa'ya ulaşmaya çalışan mülteciler için kritik geçiş noktaları arasında yerini almaktadır. Bu ülkeler, mülteci akışını sınırlamak ve geçişlerini önlemek amacıyla sınırlarını dikenli teller, yoğun güvenlik devriyeleri ve ileri teknolojik izleme sistemleri ile sıkı bir şekilde koruma altına almaktadırlar. Söz konusu bu önlemler, mültecilerin sınırları geçmelerini son derece zorlamaktadır. Özellikle 2015'te Avrupa'daki mülteci krizinin

zirveye ulaştığı dönemde, bu ülkeler birçok sınır kapısını kapatarak göçmenlerin geçişine izin vermemiştir. Bu durum, mültecileri daha tehlikeli ve yasa dışı yolları kullanmaya zorlamıştır.

Sınır güvenliği nedeniyle mülteciler, insan kaçakçılarıyla yüksek miktarlara tekabül eden ücretler karşılığında, iş birliği yaparak yasadışı geçişler denemek zorunda kalmışlardır. Kaçakçılar, mültecileri yüksek ücretler karşılığında sınırlardan geçirmek için sahte belgeler düzenlemek, gizli araç geçişleri organize etmek veya ormanlık bölgelerden gizli rotalar oluşturmak gibi yöntemler kullanmaktadırlar. Ancak bu süreçler, mülteciler için ciddi oranlarda maddi yük getirmektedir. Çoğu aile, bu hizmetleri karşılayabilmek için varını yoğunu harcamak zorunda kalmaktadır.

4.4.8. Yakalanma Korkusu

Mülteciler, her adımlarında yakalanma korkusuyla hareket etmek zorunda kalmaktadırlar. İnsan kaçakçılarına olan bağımlılık ve sahte belgeler kullanmak zorunda kalmak, onların hayatlarını daha da karmaşık ve çetrefilli bir hale getirmektedir. Bu korku, mültecilerin hem fiziksel hem de zihinsel sağlığını olumsuz yönde etkilemekte, kaygı başta olmak üzere birçok olumsuzluk nedeniyle, pek çok hastalığa da davet çıkarmaktadır.

Tüm bu zorluklara rağmen, mülteciler Batı Avrupa’da daha güvenli bir yaşam kurma umudunu kaybetmemişlerdir. Avrupa’nın farklı ülkelerine ulaşan mültecilerden bazıları, göçmen kabul sistemine dahil edilerek yeni bir başlangıç yapma fırsatı bulurken, diğerleri ise uzun yıllar boyunca hukuki statülerini kazanmak için mücadele etmek ve savaş vermek zorunda kalmaktadırlar.

Bu zorlu yolculuk, yalnızca fiziksel bir göç hikayesi veya salt olarak bir yer değiştirme durumundan ibaret değildir. Aynı zamanda mültecilerin hayatta kalma, direnç gösterme ve umut arayışlarının bir sembolüdür. “Umudun Kanadında” belgeseli, söz konusu bu süreçleri çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermekte ve izleyiciler bağlamında bir empati geliştirme edimini geliştirmektedir.

4.4.9. Güvenlik Riskleri

Kaçakçılarla yapılan bu tehlikeli iş birliği, mültecilerin güvenliğini de ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır. İnsan kaçakçıları, genellikle mültecilerin hayatını önemsemeyen ve sorumsuz kişilerden oluşmaktadır. Mülteciler, kötü hava koşullarında ormanlarda yürümek, kalabalık araçlarda uzun süre seyahat etmek veya fiziksel olarak zorlayıcı rotalarda hareket etmek

zorunda kalmaktadırlar. Bazı mülteciler bu süreçte ciddi sağlık sorunları yaşamış, hatta hayatlarını kaybetmişlerdir.

Tüm bu sıkı önlemler ve zorluklara rağmen, mülteciler Avrupa’da daha güvenli bir yaşam hayaliyle mücadelelerini sürdürmektedirler. “Umudun Kanadında” belgeseli, bu engelleri ve mültecilerin karşı karşıya kaldıkları zor koşulları, güçlükleri ve tehlikeleri etkileyici bir şekilde izleyicilere aktarmaktadır. Söz konusu bu durum hem mültecilerin umutsuzluk ve çaresizliklerini hem de daha iyi bir yaşam arayışındaki kararlılıklarını gözler önüne sermektedir.

Belgeselde yer alan beş Iraklı Kürt mülteci, Yunanistan’a ulaştıktan sonra Avrupa’nın daha güvenli ve yaşanılabilir bölgelerine gitmek için zorlu bir yolculuğa çıkmaktadırlar. Bu zorlu süreçte, Doğu Avrupa ülkelerinden geçerek Batı Avrupa’daki ülkelere, özellikle Almanya, Avusturya ve Finlandiya gibi daha iyi yaşam standartlarına sahip bölgeler, nihai hedefleri olmaktadır.

Yunanistan’dan başlayan bu yolculuk, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinden geçerek devam etmektedir. Ancak bu yolculuk, kaçak yollarla yapıldığı için ciddi riskler de içermektedir. Mülteciler, trenlere gizlice binmiş, araç kasalarında taşınmış veya uzun mesafeleri yaya olarak kat etmek zorunda kalmışlardır. Bu güzergah boyunca mülteciler, insan kaçakçılarının yönlendirdiği tehlikeli rotaları kullanmak zorunda kalmaktadırlar.

Mülteciler için Almanya ve Finlandiya, daha iyi sosyal haklar, güvenli bir yaşam ortamı ve gelecek fırsatları sunduğundan hedef ülkeler haline gelmektedir. Almanya’nın geniş mülteci kabul programları ve Finlandiya’nın sosyal devlet uygulamaları özellikle savaş, zulüm ve zor yaşam koşulları nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan mülteciler için cazip seçenekler sunmaktadır.

Almanya, 2015 mülteci krizi sırasında büyük bir sorumluluk alarak yüzbinlerce mülteciyi kabul etmiştir. Mültecilere sağlanan kapsamlı destek ve entegrasyon politikaları, Almanya’yı mülteciler için çekici hale getirmiştir. Almanya, mültecilere barınma, dil eğitimi ve iş fırsatları gibi temel destekler sunmaktadır. Almanya’nın güçlü ekonomisi, mülteciler için iş bulma ve ekonomik olarak bağımsız hale gelme fırsatları yaratmaktadır. Almanya’nın çocuklara yönelik eğitim politikaları, mülteci ailelerin bu ülkeyi tercih etmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar, ücretsiz ve kaliteli bir eğitim alarak geleceklerini şekillendirme şansı bulmaktadır.

Finlandiya, dünyada en gelişmiş ve örnek teşkil edebilecek nitelikte, sosyal devlet sistemlerinden birine sahiptir. Sağlık hizmetleri, eğitim ve sosyal yardımlar, istihdam süreçleri gibi alanlarda kapsamlı destekler sağlamaktadır. Mültecilerin topluma entegrasyonu için dil kursları, kültürel oryantasyon ve mesleki eğitim programları düzenlemektedir. Finlandiya, düşük suç oranları ve yüksek gelir düzeyi ve yaşam kalitesi ile bilinmektedir. Bu yüzden, savaş ve zulümden kaçan mülteciler için güvenli bir liman olarak görülmesini sağlamaktadır. Finlandiya'nın dünyaca ünlü eğitim sistemi, mültecilerin çocukları adına büyük bir fırsat sunmaktadır. Çocukların sosyal hayata uyumu için özel destekler de sağlanmaktadır.

Her iki ülke de mültecilerin temel insan haklarını garanti altına alırken, aynı zamanda onları topluma kazandırmak için aktif ve yetkin çabalar göstermektedirler. Mülteciler, ilgili ülkelerde barış içinde yaşayabilecekleri, çocuklarına daha iyi bir gelecek sunabilecekleri, daha iyi yaşam koşulları kazanabilecekleri ve hayallerini gerçekleştirebilecekleri bir yaşam umudu görmektedirler.

Bu nedenlerle Almanya ve Finlandiya, mülteciler için sadece bir sığınak değil, aynı zamanda yeni bir başlangıç noktası olarak görülmektedir. “Umudun Kanadında” belgeseli de bu zorlu süreci ve mültecilerin daha iyi bir yaşam kurma çabalarını etkileyici bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ancak bu ülkelere ulaşmak için mültecilerin karşılaştıkları güçlükler ve tehlikeler, onların dayanıklılık ve kararlılıklarını yüksek düzeylerde zorlayan bir süreç olmuştur. “Umudun Kanadında” belgeseli, mültecilerin söz konusu bu tehlikeli yolculukları sırasında karşılaştıkları insani zorlukları ve mücadelelerini etkileyici bir şekilde gözler önüne sermektedir.

4.5. Umudun Kanadında Filminin Belgesel Anlatı Yapısı Açısından Analizi

“Umudun Kanadında- On the Wings of Hope” belgesel filminin anlatı yapısı, göçmenlerin ve mültecilerin yaşadıkları deneyimleri ve duygusal yolculuklarını izleyiciye aktarmak için çeşitli anlatım teknikleri ve unsurlar kullanmaktadır.

4.5.1. Tematik derinlik ve odak noktaları

Film, temelinde göç ve mülteci olgusunu merkezine almaktadır. Filmde, göçmenlerin ve mültecilerin vatanlarından ayrılma nedenleri, bu süreçte yaşadıkları zorluklar, umutları ve hayatta kalmak için verdikleri mücadeleler anlatılır.

Belgesel, farklı göçmen ve mülteci gruplarının temsilcileri olan karakterlerin kişisel ve zorlu hikayelerini derinlemesine incelemektedir. Bu hikayeler, bireylerin duygusal, sosyal, ekonomik ve fiziksel zorluklarla nasıl başa çıktıklarını ve yeni bir hayat kurma çabalarını gösterir.

Belgesel, insanın dayanıklılığı, umut, göç gibi tematik derinliklere sahiptir. Bu temalar, belgeselin izleyiciye iletmek istediği mesajları güçlendirir ve izleyicilerde derin düşünceler uyandırır.

4.5.2. Anlatım tarzı ve yöntemler

Film, göç olgusunu doğrudan göçmenlerin ve mültecilerin gözünden izleyiciye aktarır. Bu doğrudan anlatım, izleyicinin göçmenlerin deneyimlerini daha derinlemesine anlamasını sağlar.

Belgeselde, göçmenlerin ve mültecilerin röportajlarına ve tanıklıklarına sıkça yer verilir. Bu şekilde, doğrudan tanıklıklar aracılığıyla insan hikayeleri anlatılır ve duygusal bağ kurulması hedeflenir.

Göç olgusunun tarihsel ve sosyal bağlamını anlamak için arşiv görüntüleri kullanılır. Bu görüntüler, göçmenlerin ve mültecilerin yaşadıkları ülkelerdeki koşulları ve göç süreçlerini görsel olarak destekler.

Belgesel, birbirlerinden farklı karakterlerin farklı yaşam hikayelerini bir araya getiren çoklu hikaye yapısını kullanmaktadır. Her karakterin kendi başına özgün bir yaşam hikayesi vardır, ancak söz konusu bu farklı hikayeler birbiriyle örülerek belgeselin ana temasını desteklemektedir.

Belgesel, bireysel deneyimlere odaklanırken aynı zamanda bu deneyimleri genel insan deneyimleriyle ilişkilendirir. Her karakterin hikayesi, izleyicilere geniş bir perspektif sunar ve insanlığın ortak duygularını ve zorluklarını yansıtır.

Zehra Yılmaz'ın yönetmenlik tarzı, belgeseldeki anlatı yapısını ayrıca güçlendirmektedir. Karakterlerle derinlemesine bağ kurarak, onların yaşadıkları zorlukları ve umutlarını izleyiciye aktarır. Yönetmenin empatik yaklaşımı, belgeselin insan hikayelerine duygusal bir derinlik kazandırır.

4.5.3. Görsel ve işitsel unsurlar

Filmde, göçmenlerin yaşadıkları mekanlar, günlük yaşamlar koşulları ve durum ve koşullar karşısındaki etkileşimleri gerçekçi bir şekilde gösterilir. Mekanların seçimi ve kullanımı, göç

olgusunun fiziksel, sosyal ve duygusal boyutlarını izleyiciye aktarmada önemli rol oynamaktadır.

Belgeselde, röportajların yanı sıra çevresel sesler, müzik ve ses efektleri de kullanılır. Bu unsurlar, göçmenlerin ve mültecilerin hikayelerine duygusal bir derinlik katmada ve izleyiciyle empati kurmada önemli rol oynamaktadır.

Zehra Yılmaz, belgeselde görsel anlatımın gücünü etkili bir şekilde kullanmaktadır. Karakterlerin yaşadığı mekanlar, insanların günlük hayatlarından kesitler ve çevresel detaylar, yaşanan insani dram, süreçlerin belirsizliği ve güçlükleri, belgeselin duygusal derinliğini ve atmosferini güçlendirmektedir.

Belgeselde ses ve müzik, hikayelerin duygusal tonunu ve atmosferini güçlendirmektedir. Karakterlerin iç dünyalarını yansıtan müzik seçimleri ve arka plan sesleri, izleyicinin belgesele duygusal bir bağ kurmasını sağlamaktadır.

Belgeselde zaman ve mekanın kullanımı, karakterlerin yaşadıkları deneyimlerin derinliğini ve bağlamını vurgular. Göç, eğitim mücadelesi, iş dünyasındaki zorluklar, yaşam mücadeleleri, dramatik yaşam hikayeleri gibi temalar, belirli zaman dilimleri ve belirli mekanlar üzerinden anlatılmaktadır.

4.5.4. Kurgusal unsurlar

Film, göç olgusunu kronolojik bir sırayla veya tematik olarak düzenlenmiş bölümlerle anlatmaktadır. Söz konusu bu kurgusal düzenleme, izleyicinin konuya odaklanmasını ve hikayenin akışını takip etmesini sağlamaktadır. Anlatısal akış, farklı karakterlerin hikayelerinin paralel olarak ilerlemesine veya belirli bir göç temasının derinlemesine işlenmesine olanak tanımaktadır.

4.5.5. Karakterler/oyuncular

Film, farklı göçmen ve mülteci gruplarının temsilcileri olan karakterlerin hikayelerine odaklanarak, onların yaşadıkları deneyimleri ve duygusal zorlukları anlatmaktadır. Bu karakterler, kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmış ve Türkiye'ye sığınmış insanların çeşitliliğini ve dayanıklılığını göstermektedir.

4.6. Umudun Kanadında Belgeselinin Anlatı Yapısının Belgesel Sinemaya Uygunluğu

4.6.1. Gerçeklik ve objektif yaklaşım

Zehra Yılmaz belgeselinde gerçeklikten ve objektiflikten ödün vermez. Karakterlerin yaşam mücadeleleri ve günlük hayatları doğal ve gerçekçi bir şekilde yansıtılır. Sahnelemeler minimal tutulur ve doğal gözlemlere dayanır.

4.6.2. Gözlem ve doğal sahneler

Belgeseldeki sahneler, karakterlerin günlük yaşamlarından kesitler sunar. Zehra Yılmaz, gözlemci bir yaklaşımla karakterlerin çevrelerindeki doğal etkileşimleri ve yaşam koşullarını belgelemeye odaklanır. Bu, belgeselin doğallığını ve izleyiciye gerçek bir deneyim sunma çabasını yansıtır.

4.6.3. Röportajlar ve anlatıcı ses

Belgeselde karakterlerle yapılan röportajlar, onların doğal konuşmalarını ve duygusal deneyimlerini yansıtır. Anlatıcı ses minimal düzeyde kullanılır ve genellikle karakterlerin kendi hikayelerini anlatmalarına yer verilir. Bu, izleyicinin doğrudan karakterlerle bağ kurmasına olanak tanır.

4.6.4. Tematik derinlik ve insan hikayeleri

‘Umudun Kanadında’ belgeseli, derinlikli temaları ve insan hikayelerini ön plana çıkarır. Göç, eğitim, iş dünyasındaki zorluklar gibi temalar, belgeselin tematik derinliğini ve insanın içsel gücünü anlatma çabasını yansıtır. Her bir karakterin hikayesi, geniş bir insan deneyimi ve toplumsal bağlam üzerinden anlatılır.

4.6.5. Yönetmenin bakış açısı ve empati

Zehra Yılmaz'ın yönetmenlik tarzı, karakterlerle empati kurarak onların yaşadığı deneyimleri ve duygusal yolculuklarını izleyiciye aktarır. Yönetmenin insan odaklı bakış açısı, belgeselin izleyiciye dokunmasını sağlar ve karakterlerin yaşadığı zorlukları derinlemesine anlamaya teşvik eder.

4.6.6. Görsel ve işitsel unsurların kullanımı

Belgeselde görsel ve işitsel unsurlar, hikayenin anlatımını güçlendirmek için dikkatlice seçilir. Karakterlerin yaşadıkları mekanların ve çevresel detayların görsel olarak özgün bir biçimde

kaydedilmesi, izleyicinin belgeselin atmosferine ve duygusal tonuna derinlemesine dalmalarını sağlar.

4.6.7. İzleyici ile etkileşim

Belgesel, izleyiciyle doğrudan etkileşime geçmeyi ve izleyiciyi etkilemeyi hedeflemektedir. Karakterlerin yaşam deneyimlerini ve duygusal yolculuklarını izleyicinin anlamasını, algılamasını ve empati kurmasını sağlayarak, belgeselin etkileyici bir deneyim sunmasını sağlamaktadır.

“Umudun Kanadında” belgeseli, çalışma dahilinde bahsedilen özellikleri ile belgesel sinemanın temel prensiplerine uygun olarak şekillendirilmiştir. Her bir karakterin yaşam mücadelesi, insanın dayanıklılığı ve umudu üzerine derin bir düşünsel ve duygusal keşif sunar.

Belgesel sinema, gerçeklikle derinlemesine bağlantı kurarak insan hikayelerini ve toplumsal olayları objektif bir şekilde ele alan önemli bir sanat formudur. Zehra Yılmaz’ın yönettiği “Umudun Kanadında” belgeseli, bu temel prensipleri başarıyla uygulayarak belgesel anlatının zenginliğini ve derinliğini izleyiciye sunmaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Göç ve mülteci olgusu, insanlık tarihinin en eski ve en temel hareketliliklerinden biri olmasının yanı sıra, günümüzde hem yerel hem de küresel ölçekte sosyo-ekonomik ve politik etkileriyle en çok tartışılan konulardan biridir. Savaşlar, doğal afetler, siyasi baskılar ve ekonomik sorunlar gibi çeşitli nedenlerle yer değiştirmek zorunda kalan bireyler ve topluluklar, gittikleri yerlerde toplumsal ve kültürel değişimlerin yanı sıra insani krizlerin de merkezinde yer almaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan büyük göç dalgaları, bu meselenin sadece belirli bir bölgeye ya da zamana ait olmadığını, aksine küresel bir sorumluluk ve çözüm gerektirdiğini göstermiştir. Bu bağlamda sanat ve sinema, göç ve mülteci olgusunun bireysel hikayelerle anlaşılmasını sağlayan önemli araçlar arasında yer almıştır.

Belgesel sinema, toplumsal gerçeklikleri ele alırken gerçek hikayeleri sahneye taşıyan bir araç olarak göç ve mülteci meselelerinin görünürlüğünü artırmada etkili bir rol oynamaktadır. Belgeseller, seyirciyi hem duygusal hem de entelektüel bir yolculuğa çıkararak farkındalık yaratmayı hedefler. Bu filmler, yalnızca bilgilendirici bir araç değil, aynı zamanda toplumların mevcut ön yargılarını sorgulamalarını sağlayan bir platform olarak değerlendirilir. “Umudun Kanadında” belgeseli de bu bağlamda, savaş, belirsizlik ve zorunlu göç hikayelerini insani bir bakış açısıyla ele alarak izleyiciye mülteci olgusunu anlamaya yönelik güçlü bir deneyim sunmuştur.

Bu belgesel, kişisel hikayelere odaklanarak göç ve mülteci meselesini istatistiklerden ve soyut kavramlardan çıkarıp insani bir düzleme taşımıştır. Aisha Azaya, Nahro Hadi ve Mehmet Altay gibi karakterlerin yaşam mücadeleleri, göç yolculuğunun yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve duygusal bir zorluk olduğunu da göstermektedir. Yönetmenin gözlemci kamera kullanımı, sahnelerin doğal akışı ve röportajların etkileyici dili, mülteci krizinin bireyler üzerindeki etkilerini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, izleyicinin empati kurmasını kolaylaştırarak, göçmenlerin yalnızca sorun olarak değil, umutları ve hayalleri olan bireyler olarak görülmesine katkıda bulunmuştur.

Filmdeki görsel-işitsel unsurlar, anlatıyı güçlendiren ve izleyiciyi hikayeye dahil eden önemli araçlar olarak öne çıkmıştır. Karanlık renk paletleri, mekan seçimleri ve arka plan müzikleri, göç yolculuğunun zorluklarını dramatik bir atmosferle izleyiciye aktarmıştır. Özellikle bekleyiş ve belirsizlik sahneleri, mültecilerin yaşadığı tedirginliği ve travmayı derinden hissettirmiştir. Bu unsurlar, belgeselin hem bir sanat eseri hem de toplumsal bir farkındalık aracı olarak gücünü ortaya koymaktadır.

Türk belgesel sineması, göç ve mülteci meselelerini ele alarak uluslararası platformlarda daha fazla görünürlük kazanma potansiyeline sahiptir. Ancak, bu tür yapımların daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak için dağıtım ve finansman sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Göç temalı belgesellerin artması, Türkiye'nin bu alandaki insani ve kültürel katkılarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, sanatın toplum üzerindeki dönüştürücü etkisi göz önüne alındığında, belgesel sinemanın bu tür küresel sorunları ele almadaki rolü daha fazla önem kazanmaktadır.

Göç ve mülteci olgusu, bireylerin yaşamlarını dönüştüren, toplumsal yapıları şekillendiren ve uluslararası politikaları yeniden tanımlayan bir mesele olarak günümüz dünyasında merkezi bir öneme sahiptir. Bu çalışmada ele alınan “Umudun Kanadında” belgeseli, göç ve mülteci krizine insani bir perspektiften yaklaşarak, bu olgunun soyut istatistiklerden öte bireysel hikayelerle anlaşılması gerektiğini etkili bir şekilde ortaya koymuştur. Film, karakterlerin yaşadığı zorlukları, belirsizlikleri ve hayatta kalma mücadelelerini derinlemesine ele alırken, göç olgusunun bireysel boyutuyla toplumsal boyutu arasındaki bağlantıyı çarpıcı bir biçimde yansıtmaktadır.

Belgeselin en dikkat çekici yanı, insani hikayelere odaklanarak izleyiciyi empati kurmaya teşvik etmesidir. Aisha Azaya, Nahro Hadi ve Mehmet Altay gibi karakterlerin yaşam deneyimleri üzerinden, mülteci olgusunun fiziksel zorluklarla sınırlı olmadığı, aynı zamanda psikolojik ve duygusal etkilerle de biçimlendiği gösterilmektedir. Bu yaklaşım, izleyicinin mültecilere yönelik genelleştirici bakış açısını sorgulamasına olanak tanımaktadır. Belgeselin bu birey merkezli anlatı yöntemi, göçmenlerin birer sorun olarak değil, hikayeleri ve hayalleri olan insanlar olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Görsel ve işitsel unsurlar, belgeselin etkileyiciliğini artıran önemli araçlar olarak dikkat çekmektedir. Mekan kullanımı, ışık düzenlemeleri ve müzik tercihleri, izleyiciyi sahnelerin içine çeken bir atmosfer yaratmıştır. Özellikle uzun bekleyişler, belirsizlikler ve sınır geçişlerindeki tehlikelerin dramatize edilmeden gerçekçi bir şekilde aktarılması, filmin belgesel niteliğini güçlendirmektedir. Yönetmenin doğal sahneler ve gözlemci bir kamera kullanımıyla gerçekliğe sadık kalması, belgeseli sanatsal bir anlatı olmaktan öte, toplumsal bir bellek oluşturma aracı haline getirmiştir. Bu durum, belgesel sinemanın toplumsal sorunları ele almadaki gücünü bir kez daha ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda çalışma, Türk belgesel sinemasının göç ve mülteci meselelerini ele alış biçimini inceleyerek, bu tür yapımların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde taşıdığı önemi vurgulamaktadır. Bununla birlikte, bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı olması, Türk belgesel sinemasının göç ve mülteci konularını işleme kapasitesinin yeterince görünür olmadığını göstermektedir. Bu durum, daha fazla tematik çeşitlilik ve uluslararası iş birliklerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türk belgesel sinemasının, bu tür evrensel meseleleri ele alan yapımlarla uluslararası platformlarda daha geniş bir yer bulması, hem sanatsal hem de toplumsal anlamda önemli bir adım olacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma, göç ve mülteci meselesinin belgesel sinema aracılığıyla ele alınmasının, bu olguların anlaşılmasında ve farkındalık yaratılmasında ne denli etkili olduğunu göstermiştir. “Umudun Kanadında” filmi, bireylerin hikayelerini odağına alarak, göç ve mülteci meselesinin insani boyutunu çarpıcı bir şekilde yansıtmış ve izleyiciyi bu sorunun karmaşıklığını anlamaya davet etmiştir. Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmaların, göç olgusunun farklı boyutlarını ele alarak, Türk belgesel sinemasının potansiyelini daha fazla görünür kılması ve bu alandaki literatürü zenginleştirmesi önem arz etmektedir. Bu tür yapımlar, yalnızca toplumsal farkındalık yaratma işleviyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sanatın dönüştürücü gücünü somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

5.1. Öneriler

Bu çalışma, göç ve mülteci olgusunun Türk belgesel sinemasındaki temsiline odaklanmış ve “Umudun Kanadında” belgeseli özelinde bir analiz gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonuçlarından hareketle, bu alandaki literatürü zenginleştirmek, belgesel sinemanın toplumsal katkılarını artırmak ve göç-mülteci meselelerine ilişkin farkındalığı geliştirmek adına şu öneriler sunulabilir:

1. Belgesel Sinemanın Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması

Türk belgesel sineması, toplumsal sorunlara ışık tutma ve izleyiciyi bilinçlendirme potansiyeline sahiptir. Ancak, bu potansiyelin geniş kitlelere ulaşabilmesi için belgesel yapımların daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Belgesel yapımcılarının finansal kaynaklara erişimini kolaylaştıracak mekanizmalar oluşturulmalı, kamu kurumları ve özel sektör tarafından sağlanan teşviklerin artırılması sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra, belgesellerin yerel ve uluslararası festivallerde daha fazla yer bulması için etkin tanıtım stratejileri geliştirilmelidir.

2. Göç Temalı Belgesellerde Tematik Çeşitliliğin Artırılması

Göç ve mülteci olgusu, yalnızca bireysel hikayelerle sınırlı olmayan, sosyo-ekonomik, politik ve kültürel boyutlarıyla ele alınması gereken çok yönlü bir meseledir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalar ve belgesel yapımları, göçün farklı türlerine ve etkilerine odaklanmalıdır. Bu bağlamda bir bakıma çocuk mültecilerin eğitim sorunları, kadın mültecilerin yaşadığı zorluklar, göçmen işçilerin ekonomik mücadeleleri gibi temalar detaylı bir şekilde ele alınabilir. Bu tür tematik çeşitlilik, hem izleyicinin göç olgusunu daha iyi anlamasını sağlayacak hem de bu alandaki sanatsal üretimi zenginleştirecektir.

3. Belgesel Sinemanın Eğitim ve Akademik Çalışmalarla Bütünleştirilmesi

Belgesel sinemanın toplumsal farkındalık yaratma gücü, eğitim ve akademik ortamlarla daha fazla bütünleştirilebilir. Üniversitelerin sinema, iletişim ve sosyal bilimler bölümlerinde göç ve belgesel sinema üzerine özel dersler ve seminerler düzenlenmesi, bu alanda yapılan araştırmaların artmasını teşvik edecektir. Ayrıca, belgesellerin eğitim kurumlarında öğrencilerle buluşturulması, genç nesillerin göç ve mülteci sorunlarına duyarlılığını artırabilir.

4. Türk Belgesel Sinemasının Uluslararası Tanınırlığının Artırılması

Türk belgesel sineması, göç ve mülteci temalarını ele alırken yerel bir perspektif sunmakla birlikte, bu meselelerin evrensel boyutlarını da etkili bir şekilde yansıtabilir. Bu bağlamda, uluslararası iş birlikleri ve ortak yapımların artırılması önemlidir. Türk belgesellerinin global festivallere ve platformlara katılımını teşvik etmek, sinema aracılığıyla Türkiye'nin göç konusundaki birikimini dünyaya tanıtacaktır. Aynı zamanda, uluslararası dağıtım ağlarına erişim sağlanması, bu yapımların daha geniş izleyici kitlelerine ulaşmasını mümkün kılacaktır.

5. Göç Araştırmalarında Belgesel Sinemanın Kullanımı

Göç üzerine çalışan akademisyenler ve politika yapımcılar, belgesel sinemayı bir veri ve iletişim aracı olarak daha etkin bir şekilde kullanabilir. Bu tür yapımlar, göç ve mülteci olgusunu yalnızca rakamlar üzerinden değil, insani boyutlarıyla anlamak için önemli bir kaynak sunmaktadır. Gelecekteki akademik çalışmalar, belgesel filmleri hem bir analiz nesnesi hem de bir iletişim aracı olarak ele almalı ve bu bağlamda disiplinlerarası araştırmalar teşvik edilmelidir.

6. İzleyici Kitlesinin Çeşitlendirilmesi ve Erişim Kolaylığı Sağlanması

Belgesel sinemanın etkisini artırmak için, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel kesimlerden izleyicilere ulaşması sağlanmalıdır. Göç temalı belgesellerin sadece festivallerde veya

akademik çevrelerde değil, dijital platformlarda, yerel sinema salonlarında ve televizyon kanallarında daha yaygın bir şekilde gösterilmesi önemlidir. Böylelikle, göç ve mülteci meselelerine dair farkındalık geniş bir toplumsal tabana yayılabilir.

7. Sanat ve Politika Arasında Köprü Kurulması

Göç ve mülteci konularını ele alan belgeseller, politika yapıcılar ve sivil toplum kuruluşları ile ortak projeler geliştirilerek daha etkili hale getirilebilir. Bu tür iş birlikleri, belgesellerin bir farkındalık aracından öte, somut çözümlere katkı sunan bir platforma dönüşmesini sağlayacaktır. Bu belgesellerin izlenmesi sonrası kamuoyunun konuya dair taleplerini artırması, göçmenlere yönelik daha kapsayıcı politikaların oluşmasını destekleyebilir.

Göç ve mülteci meselelerini ele alan belgesel sinemanın, bireylerin bu meselelere dair anlayışını derinleştirilmesi ve toplumun genelinde bir farkındalık yaratması mümkündür. Bu bağlamda, belgesel yapımların desteklenmesi, çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması, hem sanatın hem de toplumsal duyarlılığın gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu öneriler, göç ve mülteci temalı çalışmaların hem akademik hem de sanatsal alandaki etkisini artırmayı hedeflemektedir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akan Y. ve Arslan İ. (2008). *Göç Ekonomisi*. Ekin Yayınevi, Ankara
- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi*, (2), 58-83.
- Aleshkovski, Ivan A. (2017) “Globalization of International Migration: Social Challenges and Policy Implications”, *Rudn Journal of Sociology*, Volume: 17, Issue:2, ss. 213-224. Doi: 10.22363/23 13_2272_2017_17_2_213_22.
- Aydın, Ş., Örnek A.Ş., (2008). *Kriz ve Stres Yönetimi*. 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık, Stres Yönetimi, Stresin Kavramsal Boyutu.
- Aydınlı, F., (2001). *Stres ve Hemşirelik*. Model 3, 13-15.
- Bahar, Z. Beşer, A. Gördes, N. Ersin, F. ve Kıssal, A., (2008). Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği II’ nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *C.U. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1).
- Bal, Mieke, *Narratology-Introduction to Thé Theory Of Narrative*. Canada: University Of Toronto Press,1977.
- Baltaş, A., Baltaş, Z., (1996). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*, İstanbul: Remzi Kitapevi, 56-61.
- Baltaş, Z., (2000). *Sağlık ve Hastalık Anlayışları*. Sağlık Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi, 59-68.
- Baltaş, Z. (2008). *Sağlık Psikolojisi*. Cilt No.196, İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş, 18, 34,57, 103-108.
- Barnwell John, *Film Yapımının Temelleri*, İstanbul, Literatür Yayınları, 2011.
- Belk, R. (2011). Examining markets, marketing, consumers, and society through documentary films. *Journal of Macromarketing*, 31(4), 403-409.)
- Belli, A. (2020). “Suriyeli Göçünün Kentleşme Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Kilis Belediyesi Stratejik Planın İçerik Analizi”, (Ed. Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca), Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi, Ekin Yayınevi.
- Bernard, S. C. (2011). *Documentary storytelling: Creative nonfiction on screen*. New York and London: Focal Press.
- Bordwell, David (1985), *Narration in the Fiction Film*, The University of Wisconsin Press, USA.
- Bulak, A. (2015): *Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Cerici, Sedat, *Belgesel Film*, İstanbul, Şule yayınları, 1997.
- Chatman, Seymour (1990), *Coming to Terms-The Rhetoric of Narrative in Fiction and Films*, Cornell University Press, USA.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 17, 67-91.
- Çiçekli, B. (2005). Yasa Dışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele ve Türkiye. *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(1).
- Duru, G. (2014). *Adana'da Kentleşme ve Göçün Sosyolojik Görünümü (Seyhan İlçesi Örneği)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Durugönül, E. (1997). "Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler", *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, DİE*, Ankara, 95-100.
- Eraldemir, Z. (2013). *Türkiye'de Göç Sorunu, Göçlerin Sosyo-Ekonomik Yansımaları: İskenderun- Dörtüol Örneği*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Erkmen, B. (1994), *Ana Britannica Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, İstanbul
- Faist, T. (2003), *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, (Çev. C. Nacar), Bağlam Yayınları, İstanbul
- Genette, Gerard (1982), *Figures of Literary Discourse*, Columbia University Press, USA.
- Global Commission on International Migration (GCIM). (2005): *Migration in an Interconnected World: New Directions for Action, Report of the Global Commission on International Migration*, Switzerland.
- Göktuna, Filiz. (2005) *Türk sinemasında Dış Göç Süreci*, Yüksek lisans Tezi, Eskişehir.
- Grierson, John, (1968). "Belge Film Üstüne", *Türk Dili Sayısı*, Sayı:196.
- Güneş, Ö. (2017). *Türkiye'de belgesel yapım süreçleri ve zorlukları*. Nagihan Ç. Bikiç ve Ferhat Özgür (Ed.), *Belgesel/kısa film/video sanatı*, s. 67-93. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Güngör, Esra. (2017). 1950'ler Türkiye'sinde Modernleşme ve Gündelik Hayat Değişimlerine Sinema Üzerinden Bakmak: İstanbul Geceleri. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3*, ss. 94-112
- Hardy, F. (1966). *Introduction*. Forsyth Hardy (Ed.) Grierson on Documentary, s. 13-39.
- İçduygu, A., Sirkeci İ. & Aydingün, İ. (1998). *Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi. Türkiye'de İçgöç*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, s. 207-244.
- IOM (2004), *Glossary on Migration*, Geneva.
- Karpat, K. (2013). *Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, 2. Baskı, İstanbul, Timaş Yayınları.

- Kearney, M. (1996): *From the Invisible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development*, Theories of Migration, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing Limited, England, s.374–404.
- Kıran Ayşe ve Kıran Zeynel, (2003), *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Koser, K. (2007). *International migration: a very short introduction*. Oxford: OUP.
- Koser, K. ve Pinkerton, C. (2002). *The Social Networks Of Asylum Seekers And The Dissemination Of Information About Countries Of Asylum*. Erişim Adresi: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/socialnetwork.pdf>
- Lee, E. S. (1996): *A Theory of Migration*, Theories of Migration, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, s. 14–59.
- Lothe, Jakob (2000), *Narrative in Fiction and Film*, Oxford University Press, USA.
- Maaso, Arnt, (2009), “*Designing Sound and Silence*”, designingsound.org/2009/12/the-use-of-silence-in-sound-design (Erişim tarihi 25.04.2024)
- Marshall, Gordon (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akinhay – Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Miller, M. J., & Castles, S. (2008). *Göçler çağı: modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Millerson Gelard, (2002), *Lighting for Television and Film*, Focal Press, Great Britain.
- Nichols, Bill, (2001), *Introduction to Documentary*. Bloomington, Indiana University Press.
- Nisbet, M. C., & Aufderheide, P. (2009). Documentary film: Towards a research agenda on forms, functions, and impacts. *Mass Communication and Society*, 12(4), 450-456.
- Özer, İ. (2004): *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişim*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Rabiger, Michael. (1998), *Directing the Documentary*, Focal Press, USA.
- Rilla, Wolf. (1974), *The Writer and the Screen*. New York, Morrow Quill Paperbacks.
- Rotha, Paul. (2000), *Belgesel Sinema*. Çev. İbrahim Şener. İstanbul, İzdüşüm Yayıncılık.
- Sinha, V.N.P. and Ataullah MD. (1987) *Migration- An Interdisciplinary Approach, (First Edition)*, Delhi: Seema Publications.
- Sözen, Mustafa. (2008), *Anlatıcı Kavramı, Sinematografide Anlatıcı Tipolojisi ve Örnek Çözümlemeler*.
- Tavas, O.E. (2015). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi: Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tekeli, İ. (2008), *Göç ve Ötesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

- Tobias, Michael. (1998) "*The Search for Reality*," *The Search for Reality*. Ed.: Michael Tobias C.A: M. W Production Studio.
- Turner, Bryan S. (2006), *The Cambridge Dictionary of Sociology*, Cambridge University Press.
- Turner, Graeme. (1993), *Film as Social Practice*. Second Ed., London and New York, Routledge.
- Ulutak, Nazmi. (2003), "*Belgesel Sinemanın Öncüsü Robert J. Flaherty*", *Belgesel Sinema Belgesel Defterleri*, Belgesel Sinemacılar Birliği, Sayı:2.
- Waugh, Thomas. (1984), *Show Us Life: Toward a History and Aesthetics of The Committed Documentary*. Metuchen, New Jersey, Scarecrow Press.
- Wimmer, Robert D. ve Dominick, Joseph R., (2007), *İçerik çözümlemesi*. Medya metinlerini çözümlemek, içerik, göstergebilim ve söylem, çözümleme yöntemleri içinde. Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek (Der.). Ankara, Siyasal Yayınları, 19-45.
- Yalçın C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara
- <https://www.gain.tv/t/GfwFoUDa/cok-yakin-cok-uzak> (E.T.14.10.2024)
- <https://www.youtube.com/watch?v=3kOTs-vYkWw> (E.T. 17.10.2024).
- <https://www.instagram.com/migrationff/p/CBiVgi-gtud/> (E.T. 11.09.2024)
- <https://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/onthewingsofhope.html>

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğrenimini Kırşehir’de, lise eğitimini ise Antalya’da tamamladı. 1999 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım mezun oldu. Mezuniyet sonrası eğitim sektöründe özel okullarda ve işletmelerde Kurumsal tanıtım uzmanı olarak çalıştı. 2024 yılından beri Ankara’da özel bir işletmede İnsan Kaynakları Uzmanı olarak çalışmaktadır.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Gözetlik, E., Küçükalkan, Y., (2021). ‘Medya Emperyalizminin Aile Ekseninde Değerlendirilmesi’, Medya Emperyalizmi, Berikan Yayınevi, Ankara, s.187-224.

